Inozemska izdaja

Spedizione in abbonamento postale — Poštnina plačana v gotovini

Leto XXIII., št. 88 — Ljubljana, nedelja 18. aprila 1943-XXI — Cena cent. 80

JUTRO

Izhaja vsak dan razen ponedeljka. Naročnina znaša mesečno Lir 18.—, za inozemstvo vključno s »Ponedeljskim jutrom« Lir 36.50.

Uredništvo: Ljubljana, Puccinijeva ulica štev. 5, telefon štev. 31-22, 31-23, 31-24.

Upravništvo: Ljubljana, Puccinijeva ulica 5. Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24

Inseratni oddelek: Ljubljana, Puccinijeva ulica 5 — Telefon št. 31-25, 31-26

Podružnica Novo mesto: Ljubljanska cesta 42

Računi: za Ljubljansko pokrajino pri poštnočekovnem zavodu št. 17.749, za ostale kraje Italije Servizio Conti, Corr. Post. No 11-3118

Rokopisi se ne vračajo.

IZKLJUČNO ZASTOPSTVO za oglase iz Kr. Italije in inozemstva ima Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

Močan sovražni napad v zapadnem Tunisu odbit

Sovražnik je utrpel velike izgube — Ojačena delavnost topništva — 19 nasprotniških letal sestreljenih

Glavni stan italijanskih Oboroženih Sil je objavil 17. aprila naslednje 1057. vojno poročilo:

Na severnem odseku tuniške fronte ojačena delavnost topništva obeh strani. Na zapadnem odseku je bil z velikimi izgubami sovražnika odbit močan napad.

V dnevnih letalskih bojih je anglo-ameriško letalstvo izgubilo 11 letal, od katerih je bilo uničenih v Tuniziji 6 od nemških lovcev, 5 pa so jih pokončali naši lovci v Sicilskem prelivu. Pet nadaljnjih letal se je zrušilo na tla, zadetih po strelih kopninskih enot.

Oddelki ameriških štirimotornikov so tudi včeraj izvršili polete nad mesti Catania in Palermo, katerih središča so utrpela občutno škodo.

Med prebivalstvom Catanije je bilo 51 mrtvih in 265 ranjenih, v Palermu pa so dosedaj ugotovljene civilne žrtve: 5 mrtvih, 35 ranjenih.

V Palermu so naši lovci zbili 2 letali, 1 pa je uničil ogenj protiletalske obrambe.

Sicilija in Sardinija proglašeni za vojno področje

Rim, 16. aprila. Uradni list objavlja naredbo Duceja, s katero so proglašeni Sicilija, Sardinija in sosedni otoki za operativno področje. Naredba je stopila v veljavo z vsem svojim učinkom dne 15. t. m. (Piccolo.)

Bridka ameriška izkustva v Tunisu

Lizbona, 16. aprila. s. V nekem članku o vojaškem položaju v Tunisu piše vojaški sodelavec lista »New York Tribune«, da ni mogoče prikriti dejstva, da je zadržanje ameriških čet vse razočaralo in da so Američani zamudili veliko priliko. Ameriški vojaki so imeli možnost uničiti sile Osi, če bi bili sposobni razbiti njih črte in odrezati njih umik. Morajo se še mnogočesa naučiti. Ameriški oficirji nimajo vojnega izkustva in se nahajajo pred prvovrstnim sovražnikom. Naučili so se oprezno postopati z veterani Osi, potem ko so ob raznih prilikah utrpeli hude izgube. Čeprav so Američani številčno v premoči v primeri s četami italijansko-nemške postrojitve, vendar general Patterson ni imel na razpolago zadostnega števila mož. List zaključuje, da je potrebno, da se Američani okoristijo z lekcijami, ki so jim bile zadane.

Smrt angleškega generala v Tunisu

Lizbona, 16. aprila. s. Iz Kaira poročajo, da je pri čiščenju minskega polja pri Susi bil smrtno ranjen angleški general Kirch, poveljnik ženijcev 8. armade. General je poškodbam podlegel. (Piccolo.)

Nova angleška zahrbtnost

Castel Vetrano, 16. apr. s. Dne 13. t. m. so sovražna letala med letalskim napadom odvrgla eksplozivna polnilna peresa in eksplozivne svinčnike. Ta nova oblika barbarskega napadanja ponovno dokazuje zlobnost sovražnika, ki mu je predvsem do tega, da bi zadel civilno prebivalstvo in zlasti dečke in otroke.

Princ Piemontski v neapeljski pokrajini

Neapelj, 16. apr. s. Vis. princ Pijemontski je obiskal popoldne kraje v pokrajini, ki so bili prizadeti ob zadnjih letalskih napadih.

Hude izgube sovražnega letalstva

Nad Nemčijo in zasedenim ozemljem so sovražniki izgubili 70 letal — Bombardiranje Londona — Izjalovljeni sovjetski napadi na kubanskem področju

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 17. aprila. Vrhovno poveljstvo nemške vojske je objavilo danes naslednje poročilo:

Na kubanskem mostišču so se izjalovili tudi včeraj ponovljeni sovjetski napadi. V zadnjih treh dnevih je bilo v odseku enega nemškega armadnega zbora v sodelovanju z letalstvom uničenih 50 sovjetskih oklopnih voz.

Na ostali vzhodni fronti so bili živahnejši boji samo ob zgornjem Doncu. Tukaj so zavrnili oddelki kopne vojske in orožja SS več močnih napadov sovražnika.

V Tunisu je potekel dan razen krajevnega delovanja v nekaterih odsekih zapadne in južne fronte v splošnem mirno. Letalstvo je napadalo sovražna letalska oporišča ter z bombami zadelo zelo številna letala na tleh in skladišča materiala.

Lovci in protiletalsko topništvo z morja so sestrelili v Sredozemlju 11 sovražnih letal.

V noči na 16. aprila je prišlo do bitke v Rokavskem prelivu med čolni nemških oddelkov za zaščito obale in lahkimi angleškimi pomorskimi oboroženimi silami. En sovražni topniški čoln je bil tako hudo poškodovan, da ga je treba smatrati za izgubljenega. Sovražnikov poskus, da bi eno naših ladij potopil z neposrednim napadom, je bil odbit v borbi z bližine. Naši čolni so se vrnil do zadnjega v svoja oporišča.

Pri nočnih napadih sovražnih letalskih oddelkov na kraje južne in jugozapadne Nemčije, predvsem na Mannheim in Ludwigshafen, kakor tudi na vzhodno nemško ozemlje, je utrpel sovražnik posebno težke izgube. Po dosedaj razpoložljivih in še nepopolnih vesteh sta bila na vzhodu sestreljena 2, na zapadu pa 53 večinoma štirimotornih bombnikov. Razen tega je bilo včeraj pri napadih na zasedeno zapadno ozemlje uničenih še 15 sovražnih letal. Pogrešana so 3 lastna lovska letala.

Hitra nemška bojna letala so preteklo noč metala bombe težkega kalibra na področje Velikega Londona.

Tudi nemško letalstvo je v izredni meri sodelovalo pri preprečevanju sovražnih načrtov. Več sto bojnih letal in strmoglavcev je od prvega trenutka posegalo v borbo in podpiralo nemške čete. Nemški napadi so si neprekinjeno sledili proti kolonam tankov in sovjetskim topniškim postojankam, nekaj eskader nemških letal pa je uničevalo z bombardiranjem iz nižine sovjetske čete.

Toča bomb, ki je padala na sovražnika, je povzročila strahotne vrzeli tudi med boljševiškimi skupinami, ki so se pripravljale za napad. Razdejanje na sovražnikovi strani so dopolnjevali nemški strmoglavci, ki so operirali proti sovjetskim protiletalskim baterijam. Učinkovite so bile tudi akcije letal »J-88« in »HE-111« proti vasem v zaledju, kjer je mrgolelo čet, oskrbovalnim potem in skladiščem municije in goriva. Številne jate nemških lovcev so ščitile operacijsko prizorišče napadov lovcev in bombnikov.

Med letalskimi borbami so nemški lovci, podprti s skupinami slovaških in hrvatskih lovcev zrušili brez lastnih izgub 58 sovjetskih letal. Tudi včeraj so se po zaslugi močnih skupin nemških letal in strmoglavcev ter učinkovite obrambe nemških in rumunskih pešcev izjalovili sovjetski načrti za omajanje odpora na kubanskem mostišču. Nemški uspeh je tem pomembnejši, ker so se sovražnikovi napadi ponavljali ne glede na krvave izgube.

Sovjetski porazi na finskem odseku

Helsink, 17. aprila. s. Današnje vojno poročilo javlja, da so finski napadalni oddelki ob podpori topništva in metalcev bomb vdrli v vzhodnem odseku fronte v Kareliski ožini v močno utrjeno sovjetsko postojanko in pognali v zrak vsa napadalna gnezda in zaklone ter uničil posadke do zadnjega moža. Sovražnik je takoj odgovoril s silovitim protinapadom, je bil krvavo odbit in je utrpel hude izgube. Sovjetske rezerve, ki so prispele na pomoč, so bile hudo zdelane s topništvom in metalci bomb ter so bile razpršene in decimirane, ko so se umikale. Vzhodno od tod so finske čete po izredno siloviti borbi, ki je trajala nad eno uro, onemogočile silovit napad sovjetskih napadalnih čet.

V srednjem in severnem odseku fronte v vzhodni Kareliji je bilo borbeno udejstvovanje izredno živahno.

Protiletalski uspehi edinic nemške mornarice

Berlin, 16. apr. s. Zaščitne edinice nemške vojne mornarice so včeraj sestrelile, kakor se doznava iz vojaškega vira, tri angleška letala, pripadajoča skupini, ki je napadla neko mesto v zapadni Franciji. Edinice nemške mornarice so od 1. aprila do danes sestrelile 35 sovražnih letal.

16 let protiletalske Milice

Rim, 16. aprila. s. Protiletalska topniška Milica je danes proslavila 16letnico svoje ustanovitve. Skupina legionarjev protiletalske Milice se je s praporom 18. legije podala na generalno poveljništvo Milice in se poklonila v svetišču padlih. Na žaro so položili lovorjev venec. Šef glavnega stana Milice je nato sklical k raportu oficirje poveljništev specialnih odredov, ki se nahajajo v Rimu in katere mu je predstavil poveljnik protiletalske Milice luogotenente general Galamini. General Galbiati je izrazil svoje zadovoljstvo spričo hrabro prestanih in zmagovitih preizkušenj in je rekel, da bodo legionarji protiletalske Milice, ki jih italijanski narod pozna, ceni in občuduje, tudi v bodočnosti zvesti prisegi in da bodo besni napadalci na naše neoboroženo civilno prebivalstvo najhujše še doživeli. Raport se je zaključil s pozdravom Duceju in s petjem vojaških in revolucijskih pesmi.

Velik obseg javnih del tudi med vojno

Razprava o proračunu ministrstva za javna dela

Rim, 16. aprila. s. Proračunske komisije Zbornice fašijev in korporacij so razpravljale in odobrile proračun Ministrstva za javna dela in Ministrstva za promet pod predsedstvom predsednika zbornice ter v prisotstvu ministra za javna dela Beninija, ministra za promet Cinija ter podtajnikov Callettia za javna dela, Peverellija, Scarfiottija Arcidiacona za promet in Pellegrinija Giampietra za finance.

O proračunu ministrstva za javna dela je govoril nac. svetnik Di Remma, ki je pohvalil delo ministrstva za javna dela v vseh odsekih njegovega raznolikega udejstvovanja, in Del Debbio, ki je govoril o izvajanju urbanističnega zakona. Minister Benini je tovariško pozdravil svojega prednika Gorlo, omenil njegov trud ter poudaril, da se morajo zdaj napori naroda osredotočiti na potrebe v zvezi s potekom vojne, za katere je treba imeti na razpolago največ potrebščin in delovne sile. Vendar uprava javnih del ni ničesar opustila za zagotovitev izvajanj važnih in nujnih del. V gradnji je 1.582 del za skupno vsoto 1.143,3 milijona lir, in sicer v severni Italiji 369 del za 209,2 milijona lir, v srednji Italiji 368 del za 304,2 milijona lir, v južni Italiji 542 del za 233,4 milijona lir, na otokih pa 303 dela za 306.410 lir.

Minister je nato prikazal opravljeno udejstvovanje, ki je v nekaterih odsekih, kakor v šolskih in železniških gradnjah občutilo težkoče trenutka, pa vendarle obdržalo svoj ritem na vseh področjih. Za gradnjo ljudskih stanovanj se je poskrbelo s pospeševanjem akcij pokrajinskih ustanov v prid manj premožnim slojem. V preteklem letu je bilo dograjenih 8.388 stanovanj z 22.927 prostori, v decembru 1942 pa je bilo v gradnji nadaljnjih 25.883 stanovanj s 65.610 prostori. Prav tako so se pospeševala higienska dela in zlasti vodovodi in gradnje bolnic v zvezi s skupkom podpornih ukrepov, ki jih hoče Režim v interesu naroda in zdravja rase pospeševati. Znatne so bile ustvaritve na področju vodnih naprav in hidroelektričnih naprav. Tudi v sedanji dobi se nadaljujejo regulacijska dela velikih rek in gradnja kanalov v Padanski dolini.

Glede električnih naprav se nadaljuje delo po programu, ki ga je določil Duce. Proizvodnja električne energije se je v letu 1942 v primeri z letom 1937 povečala za 32 odstotkov.

Baveč se z vprašanji, ki bodo postala zelo važna po vojni, omenja minister zlasti vedno večje zahteve mest in skupnega življenja v splošnem. Temeljne uredbe za bodoči urbanistični razvoj daje že po modernih vidikih zakon, ki je bil izdan 17. avgusta 1942-XX št. 1150. V okviru teh uredb se bodo lahko občine močno udejstvovale, zlasti če pomislimo, da urbanistični zakon odteguje zasebni spekulaciji z ustanavljanjem občinskih posestev zemljišča, ki so potrebna za izvedbo regulacijskih načrtov.

V dopolnilo poročila o delih v Cagliariju in Palermu ter o delu inspektoratov v Toscani, Dalmaziji in Neaplju ter delu avtonomnega državnega cestnega podjetja, ki zaslužno izvaja urejevanje in zboljšanje cestnega omrežja, se je minister zlasti pobavil z nalogo, ki jo rešuje uprava s popravljanjem vojne škode. V vseh prizadetih krajih so bili funkcionarji civilnega inženirstva med prvimi, ki so prihiteli in ob preziru nevarnosti reševali ljudi in premoženje ter takoj pričeli delo in poskrbeli, da so prizadeti zopet dobili streho. Ne da bi se spuščali v podrobnosti, je minister zatrdil, se je prebivalstvo po delu raznih organov uprave ministrstva za javna dela prepričalo, kako hitra in obsežna je pomoč fašistične vlade. Ti uspehi so bili mogoči z duhom požrtvovanja in patriotizma, ki preveva celotno osebje uprave, ki je pripravljeno v tej uri svečane resnosti zgodovinskih dogodkov v bombardiranih mestih, čeprav je izpostavljeno največji nevarnosti, tudi v najbolj odmaknjenih kotih ljubljene Italije. S strogim občutkom dolžnosti, ki izhaja iz nikoli prekinjene tradicije, z neustrašnim srcem, z živci, napetimi od volje do zmage, vsakdo daje vso energijo pri izvrševanju svojih dolžnosti. Pet na delovnem mestu ob letalskem napadu padlih funkcionarjev, 17 na bojišču padlih in 10 ranjenih v službi kažejo svetlo pot, po kateri je treba hoditi. (Veliko odobravanje.)

Zahvala Domovine italijanskim mornarjem

Poročilo ministra za promet v proračunski komisiji

Rim, 16. aprila, s. Pri obravnavi proračuna ministrstva za promet je nac. svet. Loiacomo Giuseppe razpravljal o poenotenju voznine na subvencioniranih progah in poenotenju odškodnine za rekviriane in najete ladje ter o obnovi trgovinske mornarice. Omenil je junaštva naših moornarjev. Tudi nac. svet. Zamboni je opozoril na **junaštva mornarjev trgovinske mornarice, na te neznane junake, katerih padli so bili upravičeno vključeni v album slave borcev, ki so se žrtvovali za domovino.** Predsednik zbornice je izrazil v imenu zbornice, ki je veren tolmač čustva naroda, **ponosno zahvalo Domovine italijanskim mornarjem.** Skupščina je z odobravanjem podčrtala besede predsednika.

Nac. svet. Lombo je govoril o plačah mornarjev, ki opravljajo svojo dolžnost kot vojaki ter je opozoril na požrtvovalnost prostovoljcev in pilotov v pristaniščih. Nac. svet. Morelli Basilide je govoril o prevoznih sredstvih zasebne industrije, nac. svet. Arazzi pa o novih pomorskih gradnjah.

Izjave ministra Cinija so nudile celotno sliko obširnega udejstvovanja ministrstva za promet v tej ogromni vojni, ki je bila po pravici označena za »vojno transportnih sredstev« in to zaradi prvenstvene važnosti oskrbovalnih sredstev. Po topli zahvali nac. svet. Bernocchiu, Cau in Giovanniniju za poročila in podtajnikom Arcidiacono, Peverelliju in Scarfiottiju za njih uspešno sodelovanje je minister podal kratke pripombe k proračunu državnih železnic. Obširneje je govoril o železniški službi, ki občuti izreden porast potniškega in blagovnega prometa zaradi izrednih potreb. Zahteve vojne so zlasti v južnih in otočnih področjih naložile podjetju ogromen napor, ki ga je bilo mogoče obvladati, ker so bili ustvarjeni potrebni pogoji, zlasti pa nagla izvedba elektrifikacije. Prav z elektrifikacijo je bilo mogoče dvigniti storilnost mnogih glavnih prog in povečati neodvisnost od uvoza premoga ter stvoriti dragoceno rezervo lokomotiv na paro. Naravno je, da se spričo prvenstvenih vojnih potreb potniški in civilni blagovni promet ne more razvijati v zaželjenem obsegu. Ker se je število vlakov znatno zmanjšalo in jih ne bo mogoče pomnožiti, je minister apeliral na disciplino občinstva, ki kaže toliko razumevanja za žrtve, ki se od njega zahtevajo in omejuje potovanja na najnujnejša, da prepreči omejitvene ukrepe, ki bi prinesli potnikom nadaljnje nevšečnosti. Podjetje ne bo ničesar opustilo za zadostitev v mejah možnosti potreb občinstva, zlasti glede blagovnega prometa. Minister je nato opozoril na požrtvovalnost in disciplino železniškega osebja v vsakršni okoliščini in tudi ob sovražnih napadih.

Na področju civilne motorizacije in koncesioniranih transportov je minister poudaril lepe uspehe v avtarkični preureditvi avtomobilske službe z uporabo plinskih pogonskih sredstev, s postopnim pospeševanjem in uporabljanjem proizvodnje metana in končno z uporabljanjem motornih sredstev z električnimi akumulatorji. Nadaljuje zahteve vsiljujejo nove omejitve v avtomobilski službi, toda poskrbelo se bo za potrebe v tem kočljivem odseku.

Glede trgovinske mornarice, kateri je posvečena največja skrb in pozornost, je minister opozoril na težke naloge, ki jih je morala doslej trgovinska mornarica izpolniti in tako podpirati vojni napor naroda. Oskrbovanje otokov in ozemlja onstran morja je za našo trgovinsko mornarico dejanje, ki je vredno največjega priznanja. Minister je nato omenil mere za povečanje storilnosti ladjedelnic, za popravljanje in gradnjo novih tipov ladij majhne in srednje tonaže kljub pomanjkanju potrebnega delavstva. Glede pristaniškega udejstvovanja se predvideva predvsem dvig storilnosti naprav, ki se bodo izpopolnile s priložnostnimi sredstvi in s premikom množice delavcev ter izvedbo primernih gospodarskih in podpornih mer. Minister je omenil s ponosom 2094 padlih ali pogrešanih mornarjev in nad 500 ranjenih, posadke, ki so ob največjem tveganju onesposobile ali same potopile svoje edinice, da jih ne bo sovražnik dobil v roke, ter drzne razbijalce oceanskega bloka, številne mornarje trgovinske mornarice, ki služijo v vojni mornarici, s skupnim idealom in vero v usodo domovine. (Živahno odobravanje.)

Nadaljnji skrbstveni ukrepi za mornarje se proučujejo in bodo izvedeni. Uprava pa ima v vidu tudi vprašanja za bodočnost. Zopetna obnova trgovinske mornarice se smatra za temeljno vprašanje povojnega časa, toda naše ladjedelnice bodo lahko popolnoma ustrezale zahtevam. Rešeno bo tudi finančno vprašanje.

Glede poštno-telegrafske službe, za katero je predviden prebitek, je minister obvestil, da bo storjeno vse, kar je mogoče, da bo služba obdržala svojo učinkovitost v sedanjih okoliščinah. Glede brzojavnih sporočil je minister opozoril, naj se občinstvo poslužuje tega sredstva le v najnujnejših primerih.

Znatno so narastle vloge v poštni hranilnici in dosegle nad 76 milijard; 45 milijard predstavljajo poštni boni.

Tudi telefonska služba je kljub novim napeljavam preobremenjena, deloma zaradi prekomerne uporabe občinstva. Uprava se zaveda, da mora reševati vedno resnejša vprašanja, je zaključil minister, toda računa lahko s preizkušeno disciplino, marljivostjo in odrekanjem vseh delavcev v prometu, mornarjev na morju in v pristaniščih, delavcev v ladjedelnicah, železničarjev in nameščencev pošte in telegrafa ter pripadnikov železniške, poštnotelegrafične in pristaniške Milice. Končno je ganljivo hvaležno pozdravil vse padle iz velike družine prometa, združene v enem samem krogu žrtvovanja in junaštva s tovariši oboroženih sil (Izredno splošno odobravanje.)

Delež letalstva v bojih ob Kubanu

Berlin, 16. apr. s. Kakor se doznava iz vojaškega vira, so Sovjeti izkoristili zboljšanje vremena in skušali včeraj v prvih urah izvesti močan napad na nemške postojanke v vzhodnem odseku kubanskega mostišča. Sovražnik se je zaganjal proti nemški obrambni postrojitvi z več divizijami in številnimi tanki. Uspelo mu je samo začasno prodreti na nekaterih točkah v nemški obrambni sistem, močni protinapadi nemške pehote pa so v kratkem času vzpostavili prvotni položaj in popolnoma uničili sovražne skupine. 13 uničenih tankov ter veliko število ujetnikov in padlih predstavlja katastrofalno bilanco te sovražne akcije.

Boljševiško uničevanje Poljakov

Ogorčenje poljske javnosti zaradi pokola pri Katynu

Varšava, 17. aprila, s. Varšavski tisk objavlja podrobnosti in poročila očividcev o masakru ujetih poljskih oficirjev, katere so našli v skupnih jamah pri Katynu. Nemške oblasti so pozvale priče, naj se podajo na kraj, kjer so boljševiki storili enega izmed največjih zločinov v svoji krvavi zgodovini. Doznava se, da izkopavajo trupla pod nadzorstvom poljske delegacije in nemških oblasti, ki so sklenile, urediti v Katynu poljsko vojno pokopališče. Spomin na mučeništvo poljskih oficirjev bo ovekovečen s spomenikom, ki ga bo izklesal neki nemški kipar.

»Kurier« komentira nečloveški pokol in poudarja, da je bilo pri Katynu umorjena ena tretjina poljskega oficirskega zbora in da ne more prav nič opravičiti pokola ter Sovjetska zveza pomladi leta 1940 ni bila v vojni s Poljsko in razoroženi oficirji niso mogli biti osumljeni sabotažnih dejanj ali zarote za skupni beg. Za ta pokol ni olajševalnih okoliščin, ker je bil izvršen hladnokrvno ne v pričetni dobi boljševizma, temveč po 22 letih komunizma, ko je ruski socializem, kakor je izjavil Stalin, dosegel svojo popolnost. Pokolj poljskih oficirjev kaže neomajno voljo boljševikov po uničenju množic intelektualcev vseh narodov.

Bern, 16. aprila. s. Švicarski listi so dobili iz Kaira naslednje poročilo:

Iz Rusije na Bližnji vzhod ali na Škotsko evakuirani poljski vojaki so bili zelo vznemirjeni in zaskrbljeni zaradi vesti, da je sovjetska vlada s popolnoma enostranskim in samovoljnim dejanjem proglasila za sovjetske državljane vse Poljake, ki so bili deportirani v Rusijo in celo tiste, ki so se slučajno nahajali na sovjetskem ozemlju. Med temi je na tisoče žen in otrok ter svojcev vojakov, katerim je bilo ob odhodu iz Rusije zagotovljeno, da se bodo lahko vrnili k svojim družinam. Veliko vznemirjenost je povzročila tudi vest, da sovjetska vlada vedno bolj otežkoča podpiranje deportirancev z živežem, obleko in zdravili. Zaprla je promet s temi predmeti, poslanimi Poljakom v Sovjetski zvezi. Nadalje je sovjetska vlada uvedla zaporno carino na pakete z živežem, poslane Poljakom. V mnogih primerih znači to smrt od gladu.

Nova japonska ofenziva na Daljnem vzhodu

Udarci Anglosasom na morju, na kopnem in v zraku

Tokio, 16. apr. s. V mornariških krogih izjavljajo, da nedavni udarci vojske, letalstva in japonskih pomorskih sil na postojanke in oskrbovalne zveze sovražnika v Birmi, na Salomonskih otokih in Novi Gvineji dokazujejo, da so prešle japonske sile v novo ofenzivo. Današnje poročilo japonskega glavnega stana naznanja veliko zmago letal mornarice v zalivu Milne. Letala so potopila 11 sovražnih tovornih ladij preden so mogle raztovoriti velike količine potrebščin. V mornariških krogih tudi poudarjajo, da je japonsko letalstvo dovršilo svoj napad na sovražno brodovje navzlic protiletalski zapori ter je tudi bombardiralo letališče Rabi in sestrelilo v letalskih dvobojih 45 sovražnih letal.

Tokio, 16. aprila. s. Japonski glavni stan obvešča: Velike skupine letalstva japonske mornarice so 14. aprila napadle sovražni konvoj v bližini Milna v vzhodni Novi Gvineji. Druga japonska letalska skupina je istočasno odletela in je napadla letališče v zalivu Milna. Med temi akcijami je sovražnik izgubil 11 tovornih ladij, štiri od teh so se takoj potopile, ostalih 7, ki o bile hudo poškodovane, se je vžgalo in se neknadno potopilo. Nadalje je bilo hudo poškodovanih več manjših vojnih edinic. 44 sovražnih letal pa je bilo sestreljenih, 10 pa uničenih na tleh. Vojaški objekti sovražnika so bili hudo poškodovani. Pet japonskih letal se ni vrnilo na oporišča.

Odpor proti zakonu o zakupu v Ameriki

Buenos Aires, 15. apr. s. Obnovitev zakona o zakupu in najemu, katerega razprava se vleče vedno počasneje, zadeva še zmeraj na zelo živo opozicijo. Pred kongresno komisijo, ki je začela razpravo o umestnosti take obnovitve, je Cordell Hull zatrjeval, da je treba obnoviti ta zakon predvsem zato, da se dokaže, da nameravajo Zedinjene države nadaljevati svoje sodelovanje z drugimi narodi tako v vojni kakor kasneje. V tej zvezi pišejo časopisi, da je Bela hiša prisiljena postopati z največjo opreznostjo ter zastaviti vse svoje moč., da zmaga nad javnim mnenjem, ki nasprotuje obnovi zakona o zakupu in najemu, ker da je ta zakon kriv za vse sedanje težkoče notranjega značaja, zlasti pa nesrečnega položaja v pogledu prehrane.

Prehranjevalne skrbi v Južni Afriki

Lorenzo Marques, 17. apr., s. Kakor poročajo južnoafriški časopisi, se obeta na vsem ozemlju Južnoafriške unije za 70% manjša žetev nego leta 1942. Zaradi tega vlada silno vznemirjenje glede na možnost prehrane domačega prebivalstva.

Pomanjkanje živil v Zedinjenih državah

Buenos Aires, 17. apr., s. Zedinjene države se pripravljajo na uvedbo še strožjega racioniranja blaga vsakdanje potrebščine, ki primanjkuje povsod. Uradno poročilo, ki ga je v tej zvezi izdala vladna konferenca v Washingtonu, priporoča prebivalstvu, naj se v bodoče pripravi na še večje žrtve na vseh področjih potrošnje.

Arabski revolucionarni pokret v Libanonu

Ankara, 17. apr., s. Ker so v Libanonu odkrili skrivna skladišča orožja, so degolistične oblasti odredile, naj policija izvrši čim strožje preiskave pri arabskih nacionalistih. Pri teh preiskavah so v nekaterih okrožjih zaprli mnogo sumljivih ljudi, ki so bili člani široko razpredene revolucionarne organizacije.

Visoki komisar je obiskal poveljstvo Kr. finančne straže

Zanimal se je za delovanje poveljstva in pohvalil junaško obnašanje financarjev

Ljubljana, 17. aprila.

Včeraj dopoldne je Visoki komisar obiskal poveljstvo Kr. finančne straže Ljubljanske pokrajine. Sprejel ga je poveljnik polkovnik Polizzi skupno s prideljenimi mu oficirji na poveljstvu samem.

Eksc. Grazioli se je živo zanimal za delovanje poveljstva, posebno kar se tiče služb, ki jih upravlja ta ustanova. Ustavil se je tudi pred ploščo, v katero so vklesana imena Padlih, ranjenih in odlikovanih za vojaško hrabrost. V spremstvu polkovnika Polizzija se je kasneje podal v vojašnico v Strossmayerjevi ulici, kjer so ga sprejeli s predpisanimi častmi.

Visoki komisar je pregledal razne prostore vojašnice in se zanimal za dela, ki bi bila potrebna za njeno ureditev. Nagovoril je v eni izmed dvoran zbrane oficirje in financarje z besedami prisrčne zahvale, poudarjajoč dragoceni doprinos, ki so ga dali v njim zaupani službi in junaško obnašanje financarjev ob vsaki priložnosti.

Ko se je pietetno spomnil Padlih, je odredil pozdrav Kralju in Duceju, ki mu je odgovoril gromki »A noi« navzočih, in je nazdravil zboru.

Visoki komisar se je še prisrčno razgovarjal z raznimi podoficirji in financarji, nazadnje pa se je ustavil pri oficirjih, zbranih v njihovem krožku.

Dar Visokega komisarja etnografskemu muzeju

Visoki komisar je kupil od slikarja Santla zbirko akvarelov, predstavljajočih slovenske narodne noše. Izročil jo je krajevnemu etnograskemu muzeju.

Novi red in mali narodi

Novi red Osi bo zasnovan na sodelovanju evropskih narodov na temelju skupnih interesov

Odmev sestanka med Ducejem in Hitlerjem je bil po vsem svetu zelo velik. Kakor vsi dosedanji sestanki med obema voditeljema osnih velesil, je tudi ta najnovejši vzbudil pozornost predvsem v vojaškem pogledu. Znano je namreč, da so doslej vsem razgovorom med Ducejem in Hitlerjem v tej vojni sledili važni dogodki, tako v pogledu nadaljnjih vojnih operacij kakor v pogledu nove ureditve Evrope, ki jo zasleduje Os.

S splošnega vidika je posebno pomembno zagotovilo zaključnega komunikeja o sestanku, ki govori o tem, da bosta obe državi nadaljevali vojno z uporabo vseh razpoložljivih sredstev obeh narodov »do končne zmage in popolne odstranitve sleherne nevarnosti, ki bi od zapada ali vzhoda grozila evropskemu ali afriškemu prostoru«. Iz tega izhaja, da Os — v nasprotju z nekaterimi pobožnimi željami v nasprotnem taboru — niti za hip ne misli na kak kompromisni mir in da smatrata obe zavezniški velesili afriški prostor kot organsko povezan z evropskim, problem obrambe postojank Osi v Afriki pa na isti višini z obrambo evropskega prostora.

V političnem pogledu pa je pomen najnovejših razgovorov med obema voditeljema Osi poudarjen v onem delu komunikeja, ki govori o bodočem miru kot »miru, utemeljenem na sodelovanju evropskih narodov na temelju njih skupnih interesov in pravične porazdelitve gospodarskih dobrin na svetu«. S to izjavo sta se velesili Osi zavezali, da bosta izpolnili nalogo, ki gre daleč preko navadnih interesov obeh držav. Duce in Hitler prevzemata s tem odgovornost v duhu revolucij obeh narodov in zgodovinskih potreb evropske skupnosti. S tem so jasno in nedvoumno obeleženi cilji, za katere se Os bori, kar je seveda v ostrem nasprotju z molkom in zadrego, ki jo kažejo nasprotne sile v pogledu svojih vojnih ciljev.

Zdi se, kakor da je zavel nov veter v Evropi. Značilno je, da so prav izjave o novem redu v zaključnem komunikeju o sestanku med Ducejem in Hitlerjem naletele na izredno ugoden odmev v nevtralnih evropskih državah. Po komentarjih nevtralnih listov je jasen občutek, da v javnosti teh držav dozorevajo nova spoznanja o italijansko-nemškem povojnem redu, ki stremi po gospodarskem in političnem združenju evropske celine pod vodstvom dveh velesil, ki sta tudi sami evropski državi. Vtis je, kakor da Italija in Nemčija pobirata sadove razprtij v nasprotnem taboru tudi v vrstah nevtralnih držav, ki spoznavajo, da se tako zvani »združeni narodi« ne morejo sporazumeti o nobenem konstruktivnem načrtu glede Evrope.

Zato so prav v nevtralnih krogih vzbudile tem večjo pozornost izjave zaključnega komunikeja o razgovorih med Ducejem in Hitlerjem, ki se nanašajo na povojno ureditev Evrope v duhu prizadevanj in načrtov Osi. Ta novi red, ki je seveda v popolnem nasprotju z ureditvijo, ki bi jo po vojni hoteli vsiliti evropskim narodom Anglosasi s svojimi boljševiškimi zavezniki, bi se na kratko dal takole označiti: 1. priznanje pravice do svobode in neodvisnosti ter popolne državne suverenosti slehernu nacionalni evropski državi, naj bo velika ali mala; 2. trajno sodelovanje med evropskimi narodi na temelju njih skupnih interesov; 3. pravična porazdelitev dobrin in surovin na svetu med vsemi civiliziranimi narodi v razmerju z njih resničnimi potrebami; 4. svoboden nacionalni in gospodarski razvoj slehernega naroda v okviru vzajemnosti interesov z drugimi narodi; 5. svobodna plovba na morjih in v prometu, kakor tudi v vseh drugih stikih med narodi; 6. pravičnost in socialni mir na znotraj z zavarovanjem delovnih slojev in z odpravo socialnih razlik, kakor je to že uresničeno v Italiji in Nemčiji.

Uresničenje teh temeljnih pogojev pravičnega miru, kakor ga zastopata Mussolini in Hitler, bo pomenilo zagotovitev miru, blagostanja in napredka na svetu.

Odgovornost v letalski vojni

Potrebne ugotovitve spričo divjaških letalskih napadov na nezaščiteno civilno prebivalstvo

Vsa kulturna Evropa je že izrazila svoje zgražanje nad brezobzirnim in zares samo terorističnim bombardiranjem italijanskih, nemških in drugih mest v Evropi po britanskem letalstvu, ki prav nič več ne prikriva, da mu ni za napade na sovražne vojne cilje, temveč hoče samo ustrahovati neoboroženo civilno prebivalstvo, med katerim seje smrt. O odgovornosti za te napade je znani italijanski publicist Mario Appelius napisal te dni v glavnem organu fašistične stranke »Il Popolo d'Italia« članek, iz katerega posnemamo:

»Divje ustrahovalno bombardiranje Pariza, Antwerpna, mnogih francoskih, nizozemskih mest, nadalje nemških in italijanskih mest vzbuja odpor in zgražanje povsod. Poslednji napad na Pariz, ki je bil med drugim izvršen na konjsko dirkališče Longchamps, je dejanje čistega barbarstva, ki nima nobenega vojaškega opravičila. Primer anglosaške brutalnosti najbolj zgovorno obeležuje dejstvo, da se število smrtnih žrtev med Belgijci v Antwerpnu bliža skupnemu številu mrtvih v vojni med belgijsko in nemško vojsko. Zdi se skoraj nemogoče, da bi se v Londonu in Washingtonu ne zavedali strahotnega vtisa, ki ga vzbuja to razmerje. Brezbrižnost, s katero belgijska spektralna vlada, kraljica Viljemina in razni De Gaulli in Giraudi gledajo na to uničevanje svojih dežel, predstavlja veliko moralno odgovornost, ki bi v primeru nadaljevanja lahko pomenila sodelovanje pri zločinu. Molk kraljice Viljemine in princa Bernarda kaže na odgovornost monarhije in dinastije. V primeru Viljemine pa obremenjuje krivdo še okoliščina, da gre za žensko.

Razmerje, ki se kaže v italijanskih in nemških mestih med skromnim številom zadetih vojnih ciljev in ogromnim številom razdejanih civilnih stanovanj, izpričuje vso surovost angleškega in ameriškega vorhovnega poveljništva, ki odrejata to ubijanje starcev, žen in otrok. Churchill in Roosevelt, ki politično podpisujeta to strahovalno strategijo, nosita zanjo odgovornost pred božjim, zgodovinskim in človeškim sodiščem. Njih edino opravičilo bi mogla biti tehniška nesposobnost ameriških in britanskih pilotov, toda v tem primeru bi ne smela pošiljati takšnih pilotov na letalske napade. Severnoameriško letalstvo se baha, da ima tajno merilno napravo, ki ji ni para na svetu. Ali je ta znameniti aparat ena izmed tolikih izmišljotin severnoameriške propagande, ali pa ameriški učitelji uče Rooseveltove pilote natančno zadevati prav cerkve, bolnišnice, ustanove in ljudske četrti.

Človeštvo se je znašlo pred strašno strahovalno strategijo, ki smatra bombardiranje civilnega prebivalstva za politično sredstvo vojne. Če to ni pravo barbarstvo, potem bi nujno morali spremeniti pomen te besede v vseh slovarjih sveta. Na dnu te strahovalne strategije izgublja celo zavezništvo anglosaških plutokracij z ruskim boljševizmom navidezni značaj nasprotja in postaja najbolj naravna in dosledna zveza dveh barbarskih ras, ki sta mimo vseh razlik režimov in etiket globoko povezani po skupni surovosti in pomanjkanju vseh obzirov.

Strahovalni značaj anglosaške letalske strategije in namerno prirtrjevanje londonske in washingtonske vlade postavljajo v ospredje »primer vesti« za vse velike duhovne in moralne činitelje na svetu. Če bi še nadalje ostali pasivni ob tolikšnih in tako strašnih zločinih, bi to pomenilo, da so ti činitelji brez morale in da prevzemajo nase zgodovinsko odgovornost, ki je treba nanjo jasno opozoriti.

Angleško-ameriško hinavstvo skuša najti opravičilo za svoje barbarstvo v tako imenovanem prejšnjem bombardiranju Londona. Zato moramo z vso natančnostjo navesti naslednja zgodovinska dejstva, ki predstavljajo prav toliko neizpodbitnih listin o angleški in ameriški odgovornosti:

1.) Leta 1936 sta anglosaški plutokraciji odbili predlog nemške vlade, da bi se prepovedalo bombardiranje odprtih mest, kar velja še posebej za britansko vlado, ki je videla v letalski bombi lahko sredstvo vojaškega in političnega pritiska na bližnji evropski celini in v kolonijah.

2.) Dne 12. januarja 1940 je angleško letalstvo izvršilo prvo bombardiranje mesta z napadom na kraj Westerland.

3.) Dne 10. marca 1940 je britansko letalstvo izvršilo svoj drugi letalski napad na odprto mesto, ko je silovito bombardiralo Friburg. Mučeništvo civilnega prebivalstva se je tega dne začelo s 57 mrtvimi, med katerimi je bilo 20 otrok.

4.) Ponovno so listi Osi in visoke italijanske in nemške osebnosti pozvale angleško vlado, naj pomisli na posledice takšnega postopanja, toda London, ki je bil gluh za vsako človeško noto, je bombardiranje mest označil kot »dobro vojno«.

5.) Tudi nočna bombardiranja, pri katerih se mora pilot nujno odpovedati prizadevanju, da bi natančno zadel cilje, so najprej začeli Angleži, ki nosijo potemtakem odgovornost za to barbarsko tehniko v moderni vojni.

6.) Nemci so prvič odgovorili na vse te napade šele v juliju, torej tri mesece potem, odkar so Angleži nadaljevali svoje napade proti civilnemu prebivalstvu navzlic vsem svarilom in obsodbam Osi. Šele po osmih zaporednih napadih na Berlin — pravimo: osmih! — in po petih mesecih potrpežljivega čakanja je nemško letalstvo izvršilo po zakonu zakonite represalije, prvo bombardiranje mesta Londona, v septembru 1940.

To odgovornost je treba pribiti in poskrbeti za njeno razširjenje bodisi zato, da se pred človeškim sodiščem ugotovi zločin Angležev in Američanov, ki so prvi začeli s terorističnimi napadi proti civilnemu prebivalstvu izven samih bojišč, bodisi zato, da s tem utemeljimo strahotne represalije Osi, ki bodo v določenem času sledile. Prišel bo dan, ko bo nastopilo maščevanje, ki bo strahotno, kakor je že ponovno izjavil Berlin.

Razen tega so neporavnani računi, ki jih bodo morali plačati tisti, ki nosijo odgovornost za poostrovljenje konflikta. Narodi, ki govore angleški jezik, so odvzeli vojni tisočletni značaj moške borbe med ljudmi in barbarsko pognali v strahote krvi in uničenja ženske, otroke, starčke, bolnike, cerkve, bolnišnice, materinske domove, dobrodelne ustanove, muzeje, umetniške domove, spomenike dirkališča in sportna igrišča, skratka, vse ljudi in vse naprave.«

»Prima linea«

Tudi nova 24. številka glasila ljubljanske zveze borbenih Fašijev ima prav pestro in zanimivo vsebino. Uvodni članek se bavi z nalogo Italije, ki jo članekar vidi v sedanjem trenutku predvsem v tem, da vzdržuje blokado Sredozemlja. Naslednji članek vsebuje prav zanimive zgodovinske podatke o najznamenitejših dogodkih letalske in pomorske vojne, dočim članek na drugi strani obravnava smešne sklepe v Casablanci. Poleg članka duhovne vrednote in organizacijskih zadev ter dopisov iz bojevniških vrst vsebuje nova številka, ki je tudi zelo bogato ilustrirana, še mnogo drugih zanimivih sestavkov.

Umetnostna razstava na pobudo sporta

Prijave se zaključijo 10. maja

Kakor je znano, se bo lepa umetniška prireditev, določena za umetnike, slikarje risarje in kiparje Ljubljanske pokrajine, katerih dela imajo za predmet sport, otvorila 12. junija t. l. Da se tudi zamudnikom da prilika predstaviti se s svojim delom na tej novi in zanimivi umetniški razstavi se je zaključek vpisovanja določil dokončno šele za dan 10. maja. Vemo, da se razni umetniki zelo zanimajo za to prireditev, tako da se je nadejati znatne udeležbe.

Umetniki, ki so se že priglasili lansko leto, so naprošeni, naj svojo prijavo potrdijo pri odboru za organizacijo razstave, Beethovnova ulica 2, pri Zvezi umetnikov in profesionalcev.

Protiboljševiška politika Španije

Barcelona, 17. apr. s. Španski zunanji minister Jordana je imel o priliki 450letnice Kolumbovega povratka iz Amerike daljši govor, v katerem je dejal, da današnja Španija sledi isti politiki kakor v preteklosti, namreč politiki na osnovi krščanskih načel. Zato ustvarja močno vlado, ki ima zdrave ideale. Ko je omenil hude preizkušnje v preteklosti, je potrdil, da je španska politika imela in da bo tudi v bodoče imela vedno protiboljševiško obeležje. Pri tem je dejal doslovno: »Tragična izkustva Španije, ki so bolj kakor kdaj koli živo v spominu, so dokazala da so anarhične in komunistične revolucije slabše kakor vojna in povzročajo več uničenja in sovraštva.« Jordana je zaključil svoj govor z izjavo, da je Španija trdno odločena pobijati boljševizem, smatrajoč ga za politični nauk, ki vsebuje najtežjo nevarnost za krščansko omiko in za svetovni mir.

Valladolid, 17. apr., s. Iz Rusije se je te dni vrnil oddelek dobrovoljcev »Sinje divizije«. Vojaki so bili na kolodvoru sprejeti izredno toplo od oblasti in prebivalstva, ki jim je priredilo navdušene pozdravne manifestacije, vzklikajoč Španiji in državam Osi.

Zanimiva najdba v Sevilli

Sevilla, 17. apr. s. V arhivu notarskega kolegija v Sevilli so odkrili zanimive listine, tičoče se pogodb z mornarji, ki jih je za svojo vožnjo v Ameriko najel Krištof Kolumb.

Nezaupanje med Anglosasi in boljševiki

Buenos Aires, 15. apr. s. »Kaj hočejo Rusi? Tako se vprašujejo vsi v Washingtonu«, piše Linley v reviji »News Week« in nadaljuje:

Vsi združeni narodi so podpisali atlantsko listino, toda njena vsebina se lahko tolmači na razne načine in Stalin baje ni niti najmaj ememil volje Rusije po sodelovanju s komur koli po vojni, ko je govoril ob 25 letnici ustanovitve rdeče armade. Stalin baje ni pozabil, da se mora Rusija sama boriti. Izrazil se je naravnost izzivalno, zatrjujoč, da zaradi pomanjkanja druge fronte v Evropi rdeča vojska sama prenaša vse breme borbe. Krogi v Washihngtonu odgovarjajo na to trditev, da bi bila rdeča armada gotovo poražena, če ne bi Angleži in Američani debavili Rusom 5600 letal, 6200 tankov in 85.000 vojaških vozil in če ne bi vojaške operacije Angležev in Američanov Nemcem preprečile uporabe vseh sil proti Rusiji. Tudi Stalinova trditev, da bi rdeča armada lahko zasledovala nemške čete do zapadne meje Rusije, zveni nenavadno in kakor grožnja separatnega miru z Nemčijo.

Gospodarstvo

Stanovanjsko vprašanje v Italiji

V rimskem uradnem listu je izšel zakonski dekret, s katerim se za dobo vojne razveljavijo eventualne klavzule v najemnih pogodbah, po katerih ni dopustno oddajati sobe v podnajem. Take klavzule so v Rimu in italijanskih velemestih zelo pogoste pri velikih gosposkih stanovanjih. V bodoče je dolžnost vsakega najemnika stanovanja oddati v podnajem sobe, ki jih sam ne potrebuje. V tem primeru pa je dolžan odstopiti hišnemu lastniku eno tretjino čistega presežka, ki ga dobi od dotične oddane sobe. V primeru klavzule pa najemnik ne sme nastaniti v eni sobi več nego dve osebi. Na podlagi tega zakonskega dekreta pričakujejo, da bo v Rimu v kratkem na razpolago več tisoč sob, kar bo bistveno olajšalo sedanjo stisko za stanovanja. V severni in južni Italiji si je že prej država vzela pravico zaseči razpoložljivi stanovanjski prostor za nastanitev evakuiranih rodbin. Pravica, ki jo imajo tu prefekt, glede razpolaganja s prostim stanovanjskim prostorom, pa se v le redkih primerih uveljavlja, ker dajejo najemniki in hišni lastniki za nastanitev evakuiranih rodbin prostovoljno na razpolago potrebne sobe. Ministrstvo za javna dela se v zadnjem času intenzivno bavi s stanovanjskim vprašanjem. — Nacionalni svetnik Casalini je te dni v korporacijski zbornici tolmačil povojne načrte ministrstva za javna dela, ki se nanašajo najprej na obnovo v vojni porušenih stanovanjskih hiš, v drugi vrsti pa na gradnjo novih stanovanjskih naselbin. V ta namen bo treba vpreči vse tehnike in arhitekte v Italiji. Nacionalni svetnik Casalini je med drugim omenil, da je Italija v šestdesetih letih pred nastopom fašističnega režima izdala za javna dela in melioracije v današnji veljavi samo 26,6 milijarde lir, v dvajsetih letih fašistične države pa že 33,6 milijarde lir.

Uspešna borba proti črni in sivi borzi v Franciji

V zadnjih tednih so francoska oblastva pričela ostro borbo proti črni borzi. Ta akcija pomeni zaključno fazo ukrepov proti nelegalni trgovini z racioniranim blagom in blagom, čigar promet je pod kontrolo. Že prej so bili namreč izdani delni ukrepi, ki so imeli za posledico, da je prenehalo nelegalno trgovanje z raznimi racioniranimi živili tako, da je prenehala prodaja moke, sladkorja in nekaterih drugih živil ter industrijskih surovin pod roko in se je v zadnjem času opažalo na črni borzi predvsem trgovanje z maslom in mesom ter jajci. Da se prepreči tudi prodaja teh živil preko črne borze, so bili izdani številni novi kontrolni ukrepi. Tako se sedaj v Parizu vrši kontrola na dovoznih cestah, v lokalih in seveda kakor prej tudi na železnici. Pariški listi prinašajo sezname oseb, ki so bile obsojene zaradi črne borze.

Pariška javnost z zanimanjem zasleduje potek te očiščevalne akcije, v teku katere je nastal nov pojem tako zvane sive borze. Medtem ko smatrajo črno borzo kot organizirano prodajo racioniranih živil in kontroliranega blaga v nasprotju z zakonitimi predpisi, je pod pojmom sive borze razumeti neposredne nakupe neracioniranih živil mestnega prebivalstva na deželi. Spričo ozke povezanosti med mestom in deželo so ti nakupi dosegli znaten obseg in zavzemajo v marsikaterem mestu važno vlogo pri oskrbi prebivalstva s perutnino in jajci, s sočivjem in sadjem. Ta samooskrba mestnega prebivalstva se pojavlja zlasti ob koncu tedna, ko se vozijo meščani s kolesi ali z železnico na deželo, bodisi k sorodnikom ali znanim kmetom po razna živila za lastne potrebe. Tega načina oskrbovanja se poslužujejo tudi nekateri zavodi (bolnišnice), ki včasih odkupijo kmetu pridelek še na polju in ga sami spravijo s polja in domov. Kmetje dosežejo boljše cene in jim ni treba skrbeti za prevoz. Čeprav predstavlja ta način oskrbovanja precejšnjo olajšavo v prevozu blaga po železnici in čeprav je omogočil olajšanje prehrane v zadnjih letih, se francoska oblastva vendar zavedajo tudi njegovih slabih strani. V Parizu se na primer le težko dobi na trgu sočivje ali sadje, razen v luksuznih trgovinah, ki smejo prodajati po višjih cenah. To pa je občutna obremenitev za one, ki se ne morejo voziti na deželo in nimajo nobenih zvez z deželo. Na drugi strani pa je taka oskrba tudi neracionalna. Zato se je francoska vlada odločila postopno urediti tudi vprašanje sive borze in prevzeti skrb, da pride blago z dežele po redni poti do potrošnikov in da se pravično razdeli med prebivalstvo.

Pogosto je tudi težko ločiti med posli črne in sive borze. Zato bodo imeli strogi ukrepi, ki se sedaj izvajajo proti črni borzi, svoj vpliv tudi na sivo borzo. Predvsem bodo izključeni oni, ki zaradi prekupčevanja donašajo v mesto tako racionirano in kontrolirano blago kakor tudi ostalo blago. Ti ljudje bodo poslani na delo v smislu določb o delovni dolžnosti in delovni službi. Vzporedno pa se ustvarja organizacija, ki bo imela nalogo nakupovati na deželi razne pridelke in jih organizirano dovažati v mesta za oskrbo prebivalstva. Francozi, ki so v početku kazali nerazpoloženje proti vladnim ukrepom polagoma spoznavajo, da bodo imeli od organizirane oskrbe končno vendar koristi.

Gospodarske vesti

= **Nova ureditev pri bivši Južni železnici.** Dne 13. maja bo na Dunaju 92. občni zbor delničarjev železniške družbe »Dunav-Sava-Adria« (prej Južna železnica). Občni zbor bo sklepal o odobritvi mednarodne pogodbe, ki je bila 10. avgusta 1942 sklenjena na otoku Brioni med družbenimi predstavniki in predstavniki držav, preko katerih tečejo železnice te družbe, to so Italija, Nemčija, Hrvatska in Madžarska. To mednarodno pogodbo so vse štiri države že ratificirale. Kakor poroča nemški ministerialni ravnatelj Prang v listu »Archiv für Eisenbahnwesen« pomeni nova ureditev bistveno zboljšanje nasproti stari pogodbi, ki je bila sklenjena v Rimu 29. marca 1923. Potreba nove ureditve je nastopila že leta 1938. ob združitvi Avstrije z Nemčijo in so se že takrat pričela prva pogajanja. Pogodba prinaša državam, ki izkoriščajo omrežje Južne železnice, znižanje dolga na primeren znesek. Celotni dolg teh držav nasproti imetnikom obligacij Južne železnice je skupaj z nevnovčenimi kuponi določen na 86.8 milijona zlatih frankov. Nova pogodba omogoča predčasen prenos lastništva železnic na države, ki izkoriščajo te železnice. Anuitete so določene takole: Nemčija 1.70 milijona zlatih frankov, Italija 0.95 milijona zlatih frankov, Madžarska 0.59 milijona zlatih frankov in Hrvatska 80.000 zlatih frankov. Obrestovanje obligacij Južne železnice je načelno določeno na 3%. Amortizacija pa se bo vršila po amortizacijskem načrtu bodisi z odkupom obligacij ali pa z žrebanjem.

= **Pred novimi nemško-švicarskimi trgovinskimi pogajanji.** V prometu med Švico in Nemčijo obstoja od 16. januarja t. l. brezpogodbeno stanje, ki se nanaša tudi na švicarski promet z Belgijo, Nizozemsko in Norveško. Plačilni promet med Švico in Nemčijo se od 16. januarja razvija navzlic temu preko obračunskih zavodov obeh držav, četudi na podlagi avtonomnih predpisov. Švica je sicer v početku glede na prenehanje trgovinske pogodbe razveljavila državno garancijo za švicarske terjatve v kliringu z Nemčijo, vendar je to garancijo v zadnjem tednu zopet obnovila, ker so se pokazale kvarne posledice za švicarsko gospodarstvo. Sedaj še poročajo, da se bodo v kratkem pričela nova nemško-švicarska gospodarska pogajanja, ki bodo verjetno dovedla do sklenitve novega trgovinskega sporazuma.

= **Oddaja kolodvorske restavracije v Ljubljani.** Žel. uprava razpisuje natečaj (likvidacijo) za oddajo v zakup kol. restavracije na postaji Ljubljana pod naslednjimi pogoji. Osnovna letna zakupnina znaša 40.000 lir. Po natečaju izbrani zakupnik bo imel pravico uporabljati v postajni zgradbi tri sobe za sebe in svojo družino in dve zgradbi ob ulici Soške divizije za shrambo raznega materijala. Za te prostore bo plačeval zakupnik najemnino, določeno v pogodbi. Razen tega gredo v njegovo breme vse davščine in obremenitve v zvezi z vodstvom postajne restavracije in s prostori oddanimi v najem. Pogodba se bo sklenila za nedoločeno dobo in bo pričela teči s 1. junijem 1943-XXI. Stranki bosta imeli pravico pogodbo odpovedati na 3 mesece v naprej. Letno zakupnino bo treba plačevati v naprej v štirimesečnih obrokih. Izbrani zakupnik bo moral položiti kavcijo v višini ¼ letne zakupnine. Prošnje za pripustitev k natečaju morajo biti opremljene z naslednjimi listinami: 1.) Vloga na taksnem papirju za 6 lir naj vsebuje osebne podatke, točno socialno razmerje in bivališče kandidata; 2) Splošno spričevalo sodne pisarne, ki ne sme biti starejše kot 1 mesec od objave tega oglasa; 3) Overovljeni rojstni list, iz katerega je razvidno, da je kandidat arijske rase. Omenjene tri listine je treba poslati priporočeno po pošti na naslov: Predstojniku delegacije vzhodnih železnic v Ljubljani, Kolodvorska 39 najkasneje do 10. maja 1943 (do 18. ure). Nične bodo vloge, dospele tudi po krivdi pošte po tem roku ali če bodo nepopolne. Natečaja se smejo udeležiti le oni kandidati, ki jim bo žel. uprava izbrala kot primerne po svoji končno veljavni odločitvi. Kandidati, ki bodo pripuščeni k natečaju bodo prejeli posebna vabila. Po prejemu omenjenega vabila bodo morali kandidati takoj predložiti sledeče listine: a) overovljeno spričevalo o italijanskem državljanstvu na taksnem papirju za 6 lir; b) hranilno ali depozitno knjižico, iz katere je razvidno, da ima kandidat bančni depozit vsaj 100.000 lir; c) potrdilo, iz katerega je razvidno, da je kandidat plačal vse davke; d) potrdilo o vpisu v profesionalno sindikalno organizacijo na taksnem papirju 6 lir, ki ne sme biti starejše kakor 3 mesece od objave tega oglasa. To potrdilo mora biti overovljeno od Kr. Prefakture, če ga predložijo kandidati, ki bivajo izven Ljubljanske pokrajine; iz njega mora biti razvidno koliko let že kandidat vrši poklic restavraterja; e) potrdilo, da kandidat ni v stečaju; f) potrdilo o dobrem političnem in moralnem vedenju na taksnem papirju 6 lir, overovljeno za kandidate izven Ljubljanske pokrajine; g) potrdilo o zdravstvenem stanju, izdano od žel. zdravnika; h) začasno kavcijo za pripustitev k natečaju, v obliki čeka zavoda Banca d'Italia za 10.000 lir.

Nakazila za sir trgovcem

Prehranjevalni zavod Visokega komisariata obvešča vse trgovce z racioniranimi in kontingentiranimi živili mesta Ljubljane da dvignejo do 21. aprila t. l. nakazila za sir za mesec april v Gosposki ulici 12, I.

Razdeljevanje sira potrošnikom

Prehranjevalni zavod Vis komisariata obvešča vse potrošnike mesta Ljubljane, da dobijo od 22. t. m. dalje pri svojih trgovcih za mesec april na odrezek B 60 gr. parmezana in 150 gr mehkega sira.

Izšel je novi roman DK!

Pravkar je prišel iz knjigoveznice najnovejši roman »Dobre knjige«. Naročnikom se bo začel dostavljati takoj v ponedeljek. Od ponedeljka dalje ga lahko dvignejo v upravi naših listov tudi oni naročniki, ki prihajajo sami po knjige. Nenaročniki si lahko nabavijo novi roman prav tako v upravi v Narodni tiskarni ali pa v vsaki knjigarni.

»Dobra knjiga« prihaja to pot s I. delom svetovno znanega Bromfieldovega romana iz sodobne Indije

„PRIŠLO JE DEŽEVJE"

V romanu nas pisatelj seznani z indijsko družino Rančipurjem, ki se duši v vročini strašnega indijskega poletja. Tam je le malo Evropcev, nekaj misijonarjev, nekaj ljudi, ki se udejstvujejo v bolnišnici in v šolah, in nekaj uradnikov in častnikov, vsi ti pa se kar izgube med množico Indijcev, ki se silno razlikujejo drug od drugega po verovanju in kulturi. In kmalu se uživimo v vsa stremljenja sodobne Indije, v neskončno raznoličnost indijskega življenja, ki je bohotno in okrutno kakor narava v Indiji. Iz tega veličastnega okvirja pa izstopajo glavne osebe romana v čudoviti igri pisateljeve domišljije: moderni Indijec kirurg Safka okrutna in lepa maharani, stari maharadža s svojo globoko vero v indijsko bodočnost, Tom Ransome, človek, ki se ne znajde v svojem brezdelju, lord Heston, industrijec, ki si je pridobil plemstvo, in njegova žena, lepa in razuzdana lady Hestonova.

Louis Bromfield nam pokaže odnose teh ljudi v času, ko doleti Rančipur strašna naravna katastrofa, ko se poruši veliki jez nad električno centralo in se na tisoče ljudi utopi v povodnji. Grozljivost dogodka se nas dojmi tem silneje zaradi načina, kako odigra sleherna izmed oseb svojo vlogo v tej čudoviti drami. «Prišlo je deževje« nam ne pokaže čarobne Indije, kakršna živi v nejasni ljudski domišljiji, temveč nam osvetli sodobno Indijo in skupino modernih ljudi z neizprosno žarko svetlobo resničnosti, ki je prav tako nenavadna, a dosti vznemirljivejša kakor izmišljotine o Indiji.

*

Roman bo izšel v dveh delih, ki bosta skupaj obsegala nad 600 strani. Drugi del bodo naročniki dobili v začetku maja.

V podrobni prodaji velja broširana knjiga 18 lir, vezana pa 28 lir.

Po znižani ceni lahko dobi tudi prvi del »Deževja«, kdor se prijavi za naročnika »Dobre knjige«. Mesečna naročnina, ki je enaka ceni za eno knjigo, znaša za naročnike »Jutra« in »Slovenskega naroda« 10 lir za broširano in 20 lir za vezano izdajo, za ostale naročnike pa 11 lir in 22 lir.

Slovenski kmečki pasjon

Ko igrajo v našem gledališču pasijonsko igro, mi uhaja spomin v čase in kraje, kjer sem v mladih letih gledal uprizoritve dela znanega »poredniga pavra« Drabosenjaka in ki nosi naslov »Komedija od zeliga grenkiga terplenja ino smerti Jesusa Kristusa našiga ljubiga Gospoda«. Besedilo je prevod »v koroshko shpraho« in je nastalo leta 1818. Kakor vsak pisatelj, tako je želel tudi naš kmečki pesnik, da bi se to delo uprizorilo, kar naglaša v uvodu pišoč:

Sakaj moj frajd bi tak biv
De bi jest en takaj bratrov dobiv
De bi je k tej komedijej zve sbirov
Ino prov dobro zve komandierov
Ali se bojo ani nauzhiti teli
Bomo to shalostno komedijo imeli.

Kdaj so začeli to igro uprizarjati, ni znano. Dr. Fran Kotnik, ki je z znanstvenim zanimanjem in veliko marljivostjo mnogo let raziskaval Drabosenjakovo osebo, sklepa, da so se začele predstave na Kostanjah okoli leta 1830. Če je temu tako, potem se kmečkemu poetu, ki je umrl okrog leta 1825, želja ni izpolnila, da bi »dobro zve komandierov«, kakor se ni njegovemu velikemu tovarišu Karlu Weiserju, ki je napisal in posvetil Weimarju svojo veliko biblijsko tetralogijo in njene uprizoritve tudi ni doživel. Drabosenjak je bil skromen kmet, ki ne zahteva časti od ljudi in na svoje delo ni domišljav:

Jes sim to naredov per enej srednej meri
Sa to ker sim te shlahteshi v tej katol-
shnej veri.

in na koncu prosi:

De kne savershte mi tu

Kadar po moji Smerti m ene bo vezh . . .

Obe njegovi želji pa je narod po njegovi smrti izpolnil in sto let je že počival na umbarškem pokopališču, ko so še vedno pripovedovali o njem, brali njegove rajme in igrali njegovo »komedijo«. Napisal jo je kmet, igral jo je kmet in gledat jo je hodil kmet, zato je ohranila privlačno silo in tisti namen, ki ji ga je dala snov in ga je utrdil pesnik: Ni bil to teater, ampak verska pobožnost, na katero opozori v prologu Smrt, ki pravi:

Satu mi to andoht sedaj deržimo
Da Kristusa prov častimo.
Te katiri ima tu za smieh
te pade noter v teveči grieh.

Že pri razdelitvi vlog so strogo pazili, da so bile v rokah pravih ljudi. Igralec dvomljivega značaja in slabega glasu bi kvečjemu smel igrati Judeža, levega razbojnika, ali kakega hudega juda. Vloge Kristusa, Marije in apostolov so imeli vedno ugledni, pobožni ljudje. Dan pred prvo uprizoritvijo, ki je bila navadno na cvetno nedeljo, se je igralec Kristusa postil, na dan uprizoritve pa je šel on in še nekaj njegovih ožjih, n. pr. igralke Marije, Marte, Magdalene itd., k spovedi in obhajilu. To je bilo, dokler so kmetje sami brez zunanjega vpliva igrali in gledali. Šele, ko so se začeli za stvar zanimati izven kmečkega življenja in mišljenja stoječi ljudje in tu in tam opozarjali na anahronizme in se pri predstavah zabavali nad robatostmi, ki jih kmet z ozirom na svojo govorico niti opazil ni, je počasi začel bledeti nimb pobožnosti. Vzlic temu pa se starejši ljudje niso odtujili tradiciji in so verno smatrali prireditev za versko pobožnost. Pri neki uprizoritvi sem celo slišal, kako je stotnik, sedeč na konju, zaklical pred sprevodom na Kalvarijo: »Kristjani, dejte kvobuče dov in požinjajte, kaj je Krišteš za nas trpov!« . . . Vsi so se odkrili, nekdo iz množice je pričel moliti rožni venec in sprevod se je pomikal v hrib, kjer se je uprizoril tretji del igre, križanje. Zgodilo se je tudi, da so igralci med igranjem z odra opozarjali ljudi, naj se nikar ne smejejo žalostni igri. Čisti dobiček je prve čase šel v celoti v cerkvene namene, šele pozneje en del tudi v dobrodelne, največkrat za gasilce.

Igra ima tri dele in tri različna prizorišča. Prvi del — do razglasitve Kristusove obsodbe — se izvaja na odru, gledalci pa stoje na prostem. Drugi del je sprevod na Kalvarijo, pri katerem tvori občinstvo, ki je pomešano med igralce, štatisterijo. Tretji del križanje, zaključi igro na bližnjem griču. V prvem delu se vrste prizori, ki jih loči ob skromnih spremembah spuščanje vmesnega in sprednjega zastora. Prizor v gezemanskem vrtu se odigra deloma na odru, deloma na hodniku pred njim. Judež se obesi navadno na najbližnje drevo poleg odra, od koder ga snamejo hudiči in lete ž njim proč. Oproščeni, neolikani Baraba zakliče: »Veči je lump, veči je sreča, uh me piši vaša ječa« — in skoči z odra med občinstvo, navadno tam, kjer stoji največ žensk. Take robate komike je še več, največ pa je je bilo v besedilu in je morala poseči na posredovanje duhovskih krogov vmes oblast, da je marsikaj odpilila in omilila. Judež kaže svojo grabežljivost s tem, da maši pri večerji kruh za rokav, ko pa se zave svojega izdajstva nad mojstrom, si od samega kesanja preden se obesi, puli lase iz glave, namreč žimo iz primitivne lasulje, napravljene iz starega klobuka. Judeža zapeljuje k samomoru hudič, ki mu polaga vrv pod noge tako dolgo, da jo pobere z besedami: »Ker mi je pa hudič vrv prinesov, pojdam in se bom sam obesov.« V drugem prizoru nato pripeljejo hudiči v verige vklenjeno Judeževo dušo, vso v črnem. Duša toži, koliko v peklu trpi in kakšno družbo ima in svari pred grehom. Preprosti gledalec se ne zadovolji z navadnimi teatrskimi dejanji, on hoče videti resnico. Zato so se tudi igralci tega pasijona potrudili, da jo prikažejo čim bolj naravno. Za steber postavijo pri bičanju škaf vode, v katero so nasuli zmleto opeko. Rablji pomakajo biče v to vodo, da delajo pri vsakem udarcu rdeče lise na Jezusovi spodnji obleki. V trnjevo krono so imeli nekod vdelano gobo, namočeno v rdečo barvo, ki se je vlila po licu, ko so mučitelji pritisnili Jezusu krono na glavo. Drugi del, kakor rečeno, je sprevod od odra na bližnji grič. Dejanje se vrši tudi med potjo, saj čaka nekje Simon, ki pomaga potem nesti križ, Marija sreča svojega sina, Veronika briše pot Gospodu in nato pokaže občinstvu sliko božje glave na prtu, jeruzalemske žene pridejo in Kristus pade trikrat pod križem, točno kakor je naslikano na križevem potu. Ta pohod je zvezan z besedilom, ki ga igralci govore na pamet. Za vsak primer pa hodi med njimi šepetalec s knjigo v roki.

Višek dejanja je v tretjem delu, na Kalvariji, kjer že stojita dva križa tretji pa leži med njima na tleh. Prvi prijaha tja glasnik s trobento ali zastavo, za njim na suhem belcu Smrt. Pilat, Herod, stotnik, frajman, Kajfež, Ana in drugi velikaši prijahajo in se razvrste okrog križev. Vse dejanje je osredotočeno na Kristusovo križanje in se vrši okrog srednjega križa. Za oba razbojnika se nihče dosti ne briga, ker sta skoraj statista. Zato jih tudi nihče ne križa in skočita sama na polici na križu in se primeta za že zabite kavlje. Jezusu pa slečejo modro haljo, ga položé na križ na tleh in daleč okoli se čuje pribijanje. (V drugem delu, med potjo je namreč Jezus nesel lahek, votel križ, ki ga dajo v kraj, čim prispó na grič.) Ko so križ, na katerem je Jezus, dvignili in ko so izgovorjene znane sedmere besede, zagrme topiči v znak, da se je tresla zemlja. Jezusa snamejo s križa, ga položé v naročje materi in angel zaključi igro rekoč:

Tu bodi Bogu k česti in sinu nja,
kar je sturov za volo naša zveličanja.
Zatu moramo njomi vso čest dati,
da je svojga Sina mogov taku trpeti nati.

Igralci se kostimirani z občinstvom vred razidejo, kar nikogar ne moti. Pri vseh anahronizmih ni bilo opažati neskladnosti in motnje. Gledalci so sicer vedeli, da mora biti oprema približno taka, kakršno vidijo na križevem potu in drugih nabožnih slikah, ni jih pa prav nič odvračalo, če je bila drugačna, ali pa kar civilna z malo spremembo. Tako n. pr. Simon iz Cirene nastopa v navadni, civilni obleki s papirnato čepico na glavi, gostilničar je pravi »birt« današnjega časa z belim predpasnikom in žametasto čepico, Baraba ima obleko, ki bi komaj veljala za strašilo v zelnik, vojaške osebnosti imajo cesarske vojaške suknje in dolge sablje, frajman ima strogo oficirsko obleko, samo z razliko, da je popolnoma rdeča. Apostoli nosijo halje, izpod katerih gledajo civilne hlače, Peter ima za pasom dva velika, iz lesa izrezana zlata ključa. Smrt je oblečena v ozko belo obleko, ki je delana v enem, žaba, se zapenja na hrbtu zadaj in so na njej naslikane kosti, čez glavo ima kašírano ali leseno mrtvaško glavo. Hudiči so črni, kosmati, pravcati parkeljni. Vlog je mnogo in morajo nekateri igralci prevzeti po tri ali štiri vloge. Dasi navadno niso bili maskirani in so imeli v vseh vlogah isti obraz, gledalcev ni motilo. Tu se spominjam moža, ki je leta 1932 igral Petra, Barabo in desnega razbojnika. Bil je mogočne postave z dolgo, sivo brado, po poklicu pa je bil cokljar. Po samogovoru, kjer se kesa, ker je zatajil Gospoda, se obrne k občinstvu in pravi: »Ker je tukaj nekaj nemške gospode, bom to povedal tudi po nemško.« In res je v podobnih verzih, kakor so slovenski, povedal tudi po nemško. Vprašal sem navzočnega župnika, kdo je ta mož, pa mi pravi: »To je naš najboljši priložnostni govornik, ki mi je prinesel v župnišče besedilo za govor na njegovem grobu, če bi umrl takrat, ko bi mene ne bilo več v tej fari. Pravi, da meni že zaupa, da bom prav govoril, za mojega naslednika pa ne ve, če bi. Zato prinaša govor spisan, jaz pa naj ga hranim v župnem arhivu.« Zanimiv original, kakršni so še zelo, zelo redki!

Tako so tedaj igrali kmetje ta pasijon sto let. A ves ta čas nikomur ni prišlo na um, da bi se bil usmilil okornega besedila, ga približal slovnični slovenščini in odpravil, kar je bilo potrebno. Kakor so bili kmetje pri uprizarjanju navezani sami nase, tako da jim tudi v tem pogledu ni nihče bil v pomoč. L. 1890 je »Mir« poročal o predstavah in priporočal, naj bi Mohorjeva družba dala igro »preložiti na jezik, kakor se nahaja v knjigah. Družba bi potem lahko to igro o priložnosti sprejela med družbine knjige«. Istega mnenja je bil Anton Trstenjak v »Slovenskem gledališču« leta 1892, ki piše: »Vredno bi bilo, da se rokopis tiskom priobči, in jaz bodem poskrbel, da se to skoro zgodi.« Vzlic temu pa je igra čakala do leta 1937, ko je besedilo prav lepo uredil in prilagodil prof. Niko Kuret in je izšla knjiga s preglednimi pojasnili in slikami, ki smo jih posneli na mestu uprizoritve. Drabosenjaku so se njegove želje vendarle izpolnile. Nad sto let se je igra uprizarjala in slednjič izšla v dostojni izdaji v tisku. Uslišana je bila njegova prošnja, ki pravi:

To pisanje je mene svo ljubu
Sa to dela jes vas prosim lepu
De kne savershte mi tu.

J. Špicar.

V pisarni za vsako pomoč

Ljubljana, 17. aprila.

Nujno potrebujem prošnjo s prevodom. Na koga naj se obrnem?

Potrebne so mi nekatere trgovske informacije.

Ne znam si pomagati v zadevah socialnega zavarovanja.

Kdo bi mi brž pomagal pri davčni napovedi.

In človek tolikokrat potrebuje razne listine — potni list, nravstveno in šolsko spričevalo, domovnico, rojstni, krstni, poročni ali mrliški list, ne samo z našega območja, marveč tudi iz tujine.

Neznan mi je naslov nekega urada, trgovine, odvetnika ali zdravnika in — prav ta naslov tako nujno potrebujem.

Ali naj izprašujem postreščke po ulicah, ali naj se obrnem na zakotno pisarno?

Čemu neki?

Sredi Ljubljane — v Šelenburgovi ulici — se šopiri zdaj velik napis: »Servis Biro«. To je postrežna pisarna za vse. Kratko ime za najširšo postrežbo. Pisarna, ki posreduje v vsakršni zadevi, nasvetuje in pomaga v najrazličnejših vprašanjih. Pa ne za drag denar, marveč času primerno in s smislom za socialno plat našega malega človeka, ki si v zadregi tako težko pomaga in ki je pomoči nujno potreben.

»Servis-Biro« ni nova ustanova, toda doslej je bila vse preveč skrita tam doli na Šentpetrski cesti. Vendar je v njeno upravičeno hvalo treba povedati, da je zlasti takrat storila mnogo, mnogo koristnega za stike z rojaki izven Ljubljanske pokrajine. Zdaj ima torej velike sobane v Šelenburgovi ulici, da se z njim lahko ponaša. Rudolf Juvan vodi urad s svojo znano ustrežljivostjo, v pomoč so mu spretne pisarniške sile, predvsem ugleden strokovnjak v pravnih vprašanjih in v znanju jezikov. Kajti predvsem je »Servis Biro« pisarna, ki prepisuje, prevaja, korigira in razmnožuje. Da bomo bolj konkretni, lahko povemo, da tu naročena prošnja ne stane dosti nad 10 do 20 lir. Postrežna pisarna, urejena po velikomestnih zgledih, je edina te vrste v Ljubljani. Biti hoče solidna, v stalnem boju z zakotnim pisarstvom, legalna in koristna vsakomur, ki potrebuje njene pomoči ali nasveta. Sprejema vsa naročila in hoče nuditi usluge v najrazličnejših zadevah, samo da stranka v mestu in na deželi prihrani čas, neprijetnosti, zadrege in stroške.

Prav zanimivo bi bilo opisati posamezna podrobna opravila, ki jih je »Servis Biro« v svojem triletnem poslovanju že opravil. Mnogo odsevov pristnega našega življenja bi se zrcalilo v takem opisu — življenja, ki pozna mnogo tegob, vendar pa ima tudi mnogo humorne primesi. Morda bo kdaj pozneje prilika za tak opis. Danes smo hoteli samo mimogrede opozoriti na »Servis Biro«, mimo katerega gre še marsikateri morda zaskrbljen, ko ne ve, da mu prav tu lahko nudijo pomoč. Naše navedbe niso reklamna hvala za »Servis Biro», marveč samo informacije tistim, ki ši še niso na jasnem, kaj ta ustanova pomeni in kako lahko pomaga. Odkar se je »Servis Biro« preselil v Šelenburgovo ulico, je v skladu z njegovo skrbno opremo zrasel tudi vnanji ugled. Ljudje prihajajo — dan za dnem jih je več. In ko odhajajo, so videti bolj zadovoljni kakor prej, ko so prvič pritisnili na kljuko.

Iz Hrvatske

Učiteljišče v Petrinji je dalo že mnogo sposobnih učiteljev. Do 1923 je tu obstojalo podporno društvo za učiteljiščnike in učiteljiščnice. Zdaj so meščani sklenili, da bodo društvo obnovili. Vsi voljno prispevajo, da bi nadarjeni učiteljski naraščaj lahko začel študije.

Profesor Miljenko Gjurić, znani zagrebški akademski slikar in grafik, je uredil razstavo reproduciranih slikarskih italijanskih mojstrov, ki že stoletja navdušujejo človeštvo. Razstava je prirejena v prostorih zagrebškega ENITa in sta otvoritvi prisostvovala minister za narodno prosveto dr. Mile Starčević in italijanski poslanik vitez Raffaelo Casertano. Razstavljene so tudi fotografije italijanskih pokrajin. Razstava je ves čas deležna zaslužene pozornosti.

Monopolskim delavcem in delavkam v vsej hrvatski državi se povišajo mezde z veljavnostjo od 1. januarja 1943.

Pri pobijanju brezposelnosti je javni urad za delo v Zagrebu dosegel v preteklem poslovnem letu (do 10. aprila) naboljše uspehe. Samo 35.365 nezaposlenih, vštevši kmetijske delavce, je iskalo zaposlitve v Zagrebu. S posredovanjem tega urada je bilo zaposlenih okrog 18.189 moči. Drugi so odpotovali in je ostalo samo okrog 2000 nezaposlenih. Namen javnega urada za delo je, da popolnoma odstrani brezposelnost na Hrvatskem in da poskrbi za strokovno izobrazbo delavstva.

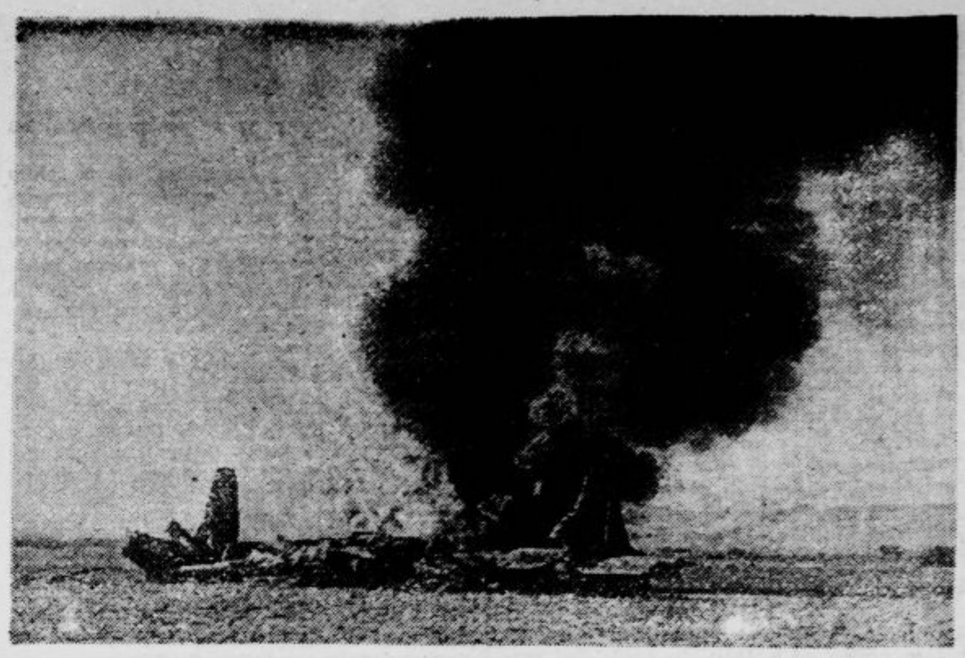

S tuniške fronte: sovražno letalo, ki so ga sestrelili italijanski lovci

Kipar Lojze Dolinar v naročju Abrahama

V Beogradu praznuje danes 50 letnico ugledni naš kipar Lojze Dolinar. V pričujoči lastni karikaturi, ki jo je pred dnevi poslal prijateljem v Ljubljani, nam predstavlja svoje srečanje z Abrahamom.

Lojze Dolinar se je rodil 19. aprila 1893 v Ljubljani. Obiskoval je od 1905 do 1910 na ljubljanski obrtni šoli kiparski oddelek pro. Repiča, 1910 do 1911 na dunajski akademiji šolo prof. Müllnerja, 1912 pa na monakovski akademiji šolo prof. Müllerja. Potem je začel ustvarjati v Ljubljani, dokler ni bil leta 1917 vpoklican k Janezom v Judenburgu. Sreča mu je bila v toliko naklonjena, da je lahko tudi tam klesal portrete in napravil nekaj načrtov za poznejša dela. 1918 je napravil Krekove spominsko ploščo v št. Janžu, naslednje leto pa Krekov nagrobnik pri Sv. Križu. Posrečenim portretom iz prejšnjih let je po prevratu priključil vrsto novih upodobljenj posebnih ljudi, med njimi tudi lastni portret. Aškerc, Jakopič, Vavpotič in drugi slovenski tvorci so po njem upodobljeni. Ko je v letu 1919. bival v Ameriki, je sodeloval pri spomeniku za padle dijake newyorške univerze. Naposled se je preselil dokončno v Beograd in začel izdelovati velike plastike. Tako je 1923. izklesal 10 reliefov za pročelje in izvršil friz za zbornico Jadranske banke v Beogradu. V teku zadnjih 10 let je ustvaril velike in lepe spomenike padlim ter je okrasil marsikatero palačo in javni trg. Veliko manjših umetnin je v zasebni lasti.

Lojze Dolinar se je kot krepka umetniška osebnost že pogostokrat uveljavil na umetnostnih razstavah. V lastnem ateljeju v Beogradu je, mladostno in vedno razpoložen, venomer pridno na delu. Njegova tvorba, ki obsega kamen, bron in les, izhaja iz realizma, vendar je že zgodaj pokazala stilizacijo v dekorativno smer ter je bila začasno tudi pod Meštrovićevim vplivom. Danes, ko je Lojze Dolinar na višku svoje zmožnosti, mu vojna morda otesnuje delokrog, toda v mirni dobi bo gotovo ustvaril še marsikaj velikega in trajno lepega. In to je naša želja ob abrahamovini Lojzeta Dolinarja.

Oljki na cvètno nedeljo

Oljka, v praznik tvoj pojó zvonovi,
sonce vstaja iz jutranjih ur
in škrjanček dviga se nad poljem
s pesmijo ljubezni pod azur.

Vesne dih in v gaju ptičje petje,
čez vrtove je zavél zefir,
v sončni zarji mavrične meglice
so oblačkom biserni okvir.

Blagoslovljeno te nosimo v domove,
s tabo v butaricah pisan cvet,
bel golob zleti naj k tebi v svato
in z mladiko čez prostrani svet.

Mara Tavčarjeva

Šol. upravitelj Ivan Šemrl

Danes popoldne bo pri Sv. Križu legel k večnemu počitku g. Ivan Šemrl, bivši šolski upravitelj v Lescah. Leški občani so se spominjali zaslužnega vzgojitelja pred 5 leti v »Jutru«, ko je praznoval 70-letnico še izredno čvrst na duši in telesu. Rojen v Lomeh pri Črnem vrhu je po šolanju v Ljubljani in dovršenem učiteljišču v Gospodistriji služboval 4 leta kot učitelj v Dolenjem Logatcu, v Grahovem in v št. Vidu ob Cerknici, nato pa celih 32 let v Lescah pri Bledu, kjer je leta 1928. stopil v pokoj. Vzgojil je mnogo pridnih, skrbnih in zavednih gospodarjev in gospodinj, ki so mu za zlate nauke, gospodarska navodila in kulturnosocialna dela trajno hvaležni. Ko se je 1937 preselil s svojo pridno družico v Ljubljano, so se leški občani prisrčno poslovili od njiju. Še se je rad vračal na Lesce,

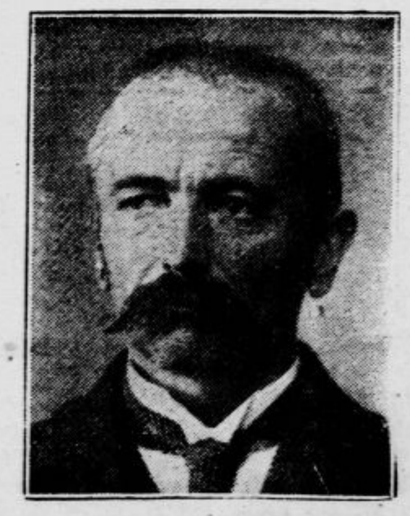

Pokojnik je že v prvi svetovni vojni mnogo prestal. Njegova obilna družina, oblagodarjena z 11 otroki, takrat še osmimi živimi in nepreskrbljenimi, je pretrpela hude čase. Ni pa klonila, in zgledna roditelja sta svojim otrokom po vseh močeh uravnala pot v življenje. Ivanu Šemrlu časten spomin, žalujočim družinam pa naše odkritosrčno sožalje!

Ogromna večina oglaševalcev se obrača na „Jutrov“ oglasni oddelek!

Neme priče ljubljanske preteklosti:

Mestni trg

O hiši s št. 12 na Mestnem trgu ima letnik 1934. »Trgovskega tovariša« naslednje poročilo: »Na sklopniku hiše . . . vidimo vklesane črki L. C., kar pomeni Luigi Cantoni, in letnico 1817. Imenovani je bil doma iz kraja Olcia v Italiji. Prej je bila hiša last tiskarja Ivana Retzerja, ki mu je bil tiskarno in hišo leta 1803. prodal Andrej Gassler. V hiši je imel Alojzij Cantoni star. že v francoski dobi, torej najpozneje že leta 1813. svojo manufakturno trgovino. Nadaljeval jo je njegov sin Alojzij Cantoni ml. do leta 1880. Njegov sin Viktor Cantoni pa se je preselil v Sv. Florijana ulico št. 25, kjer je odprl trgovino s špecerijskim blagom.«

Spredaje poročilo naj bo izpopolnjeno z naslednjim: Po mojih izsledkih je imel Luigi Cantoni med leti 1833. in 1850. trgovino s krojnim in galanterijskim blagom. — Ivan Krstnik Retzer, naslednik tiskarja in knjigotržca Gasslerja, je umrl leta 1814. Podjetje je vodila nato njegova obvdovela žena Marija, roj. Klemenčič, skupno s faktorjem Jožefom Skarbino, s katerim se je pozneje poročila. — Kakor piše »Laibacher Zeitung« (1870), je zbiral mlajši Alojzij Cantoni, ki je umrl dne 15. julija 1894, časopise vseh vrst in raznih jezikov. Njegova zbirka je štela nad dva tisoč izvodov.

Stare listine svedočijo, da so bili lastniki te hiše v sedemnajstem in osemnajstem stoletju odnosno pred Gasslerjem med drugimi tudi tile možje: trgovec in mestni sodnik Andrej Alexandrin, Janez Raiser, lekarnar Janez Jurij Knur (omenjen že pri hiši s št. 11), Štefan Muslič, Dionizij Neuriser, Franc Lovrenc Humel, Jožef Globočnik. — Hišni lastniki so dandanes mnogoštevilni dediči Viktorja Cantonija, preminulega dne 1. junija 1932.

Poslednja hiša na levi strani Mestnega trga je označena s št. 13. Hišno pročelje je obrnjeno proti uličici Pod trančo odnosno Hradeckega mostu. To hišo je imel do leta 1955. Jernej Alexandrin, nato Krištof Seyerl, za njim pa izza leta 1613. trgovec Jernej Bosio in njegovi dedni nasledniki, med njimi tudi Janez Jernej Bosio, trgovec, mestni sodnik in (1679 do 1687) ljubljanski župan. Po le-tem je prešla hiša leta 1705. v last Matije Warnussa, čigar rodbina jo je obdržala do leta 1771. Takrat si jo je pridobil Franc Belotti. V času od 1795. do 1817. leta navajajo listine kot hišna gospodarja Alojzija Zittererja in njegovo ženo. Nadaljnji hišni lastnik (1817—1840) je bil Ignacij Bernbacher, ki pa je trgoval z manufakturo v tedanjem Sv. Petra predmestju št. 146 (zdaj hiša firme Felix Urbanc na Miklošičevi cesti št. 2). Njegov monogram (I. B., začetnici njegovega imena in priimka) v železnem okenskem omrežju nad hišnimi durmi je viden še zdaj.

Iz »Trgovskega tovariša« (letnika 1934.) zvemo nastopno: Ilirski gubernij je dovolil dne 20. decembra 1832, da se sme osnovati v Ljubljani zastopništvo trgovcev, tako imenovana »Handelsrepräsentanz«, ki naj oddaja v imenu svojih komitentov ali poveriteljev na poziv oblastev izjave o trgovinskih rečeh in zastopa koristi komitentov. Prvi zastopniki, katere si je izbralo tedanje ljubljansko trgovstvo, so bili: Ferdinand Jožef Schmidt za špecerijsko in Franz Gregel za manufakturno stroko, a Janez Krstijan Kantz za spedicijo in trgovino z deželnimi pridelki. Ker pa so bili ti ljubljanski trgovci spričo trgovinskih poslov često odsotni zdoma, je nastala po sili razmer kar sama od ebe potreba namestnikov. In za take, imenovane »Subrepräsentanten« ali pa »Vizerepräsentanten«, so bili leta 1834. določeni tile: Alojzij Wasser (s Starega trga št. 21, zdaj 13) kot Schmidtov, Ignacij Bernbacher kot Greglov in Ignacij Engler (iz Kapucinskega predmetja št. 24, dandanes Mussolinijev trg št. 7) kot Kantzov namestnik. — Trgovinska gremijalna šola je imela zapisnike o končnih preizkušnjah svojih učencev, ki jih hrani zdaj trgovski gremij ljubljanski, v dveh foliantih (knjiga z listi v velikosti polovične pole). Prvega le-teh — za leta 1835. do 1854. — vezanega v rdeč baržun in z vrezano zlato Merkurjevo palico je podaril Ignacij Bernbacher.

Pravkar imenovanega je nasledil kot lastnik hiše na Mestnem trgu št. 13 (1840—1849) trgovec in spediter Jakob Friedrich, ki se je rodil v Ptuju leta 1802. ter je umrl v Ljubljani dne 30. aprila 1882. Nadalje nam pojasnjuje vse bistveno, kar se nanaša na lastništvo te hiše, najbolje zemljiška knjiga. Zatorej naj slede tu kar tile podatki iz nje: Dne 3. novembra 1849 je postala hišna lastnica Ludovika Friedrich, vdova po Jakobu (rojena Bernbacher, ki je umrla dne 29. decembra 1894); dne 14. septembra 1895 je bila prisojena lastninska pravica do hiše, in sicer po četrtini, trgovčevi soprogi Jakobini Kastnerjevi, profesorjevi soprogi Emiliji Wastlerjevi, takratnemu kamniškemu okrajnemu glavarju Gotfridu (Bogomirju) Friedrichu in Lambertu Friedrichu, prokuristu tedanjega ljubljanskega veleindustrijca Maksa Samasse; prvi trije so prodali svoje deleže dne 10. januarja 1906 naposled imenovanemu, a po prisojilni listini z dne 17. oktobra 1908 je prešla hiša v last njegovega brata Gotfrida, takrat že upokojenega vladnega svetnika; dve leti potem (dne 22. decembra) je kupil hišo zlatar in dragotinar Franc Meisetz, za katerim je gospodarila v hiši izza dne 27. marca 1913 njegova žena Suzana; s prisojilom z dne 16. novembra 1917 je bila razdeljena lastninska pravica do hiše tako, da so prejeli od nje šestino Marija Krepelka, dve šestini Marjeta Meisetz in tri šestine Anton Krepelka; dne 5. avgusta 1921 je kupila hišo Josipina Šelovin, vdova Čuden, rojena Rus, a po izročilni pogodbi z dne 17. februarja 1930 jo je dobil v last sedanji njen imetnik, gospod Franc Čuden, trgovec z urami in zlatnino v Prešernovi ulici št. 1. — V tej hiši je imel okoli leta 1845. slaščičarno in kavarno neki Gläser. Pozneje, po vsej priliki že precej pred 1870. letom, je bila tu zelo čislana gostilnica, prav za prav vinotočnica, splošno poznana z imenom »Pri Friedrichu«. V njej so postrezali goste zmeraj z izborno vinsko kapljico, pridelano baje v vinogradih, lastnih Friedrichovi rodbini, na Spodnjem Štajerskem. Naziv vinotočnice, uporabljan sila dolgo časa, je bil pred nekoliko leti prekrščen v »Grajsko klet«. S smrtjo zadnje posestnice dne 1. oktobra 1941 je tudi ta vinotoč prenehal.

Alojzij Potočnik.

Kronika

• **Za novega bolgarskega tiskovnega šefa** je bil imenovan dosedanji glavni tajnik v ministrskem svetu Georgij Serafimov. Njegov prednik dr. Nikolajev je odšel za poslanika v Stockholm. G. Serafimov je star 52 let, zrasel je v Nemčiji ter je študiral finančno vedo in mednarodno pravo na vseučiliščih v Nancyju in Leydenu. Po svetovni vojni je bil generalni konzul v Rotterdamu in Haagu.. Od l. 1938 do 1950 je že bil tiskovni šef, nakar je bil imenovan za glavnega tajnika ministrsk. sveta.

• **Papež je sprejel več tisoč vernikov.** Sv. oče Pij XII. je te dni sprejel več tisoč vernikov. Med njimi je bilo 400 parov novoporočencev ter skupina pohabljencev iz sedanje vojne. Poleg tega je papež sprejel v posebni zasebni avdienci Eksc. senatorja prof. Giovannija Gentileja.

• **Smrt arheologa Spinazzole.** V Rimu je umrl prof. Vittorio Spinazzola, zaslužni starinoslovec, ki si je stekel poseben sloves kot raziskovalec Pompejev. Vodil je dela v tem mestu od l. 1910. do 1923. Pod njegovim nadzorstvom so v Pompejih odkrili približno 500 kv. metrov površine ter našli pod pepelom dragocene priče nekdanje arhitekture.

• **Tragična smrt primarija kirurške klinike.** V Turinu se je ponesrečil na vožnji z avtomobilom proti Milanu prof. Ottorino Uffreduzzi, ravnatelj kirurške klinike bolnišnice San Giovanni alle Molonette. Pokojnik si je stekel glas izvrstnega kirurga še ko je predaval kirurgijo v turinski univerzi ter se je udeležil svetovne vojne 1915—18 v činu podpolkovnika, sedanje vojne pa kot organizator kirurške službe pri lazaretnih oddelkih ARMIRa na ruskem bojišču.

• **Smrt nazornika Dopolavora.** V Bolcanu je dne 12. aprila popoldan umrl v ondotni bolnišnici comm. Pio Carnavale, nadzornik Dopolavora. V tej funkciji je inspiciral ponovno tudi dopolavoristične kroške italijanskih delavcev v Nemčiji.

IZ LJUBLJANE

Glasbeni spored, ki ga bo v nedeljo 18. t. m. od 11.30 do 12.30 ob vhodu v Tivolski park izvajala vojaška godba 52. pehotnega polka »Planinskih lovcev« pod vodstvom mojstra Carmela Sanglorgia, je naslednji: 1. Orlando: Zora, simfonična koračnica, 2. Bartolucci: Domovina, simfonija, 3. Donezzetti: Favoritka, fantazija iz opere, 4. Bartolucci: Pirot v prazničnj obleki, značilna fantazija, 5. S. Magra: Mala Afričanka; simfonična koračnica.

*

u— **Novi grobovi.** Včeraj popoldne je poromal iz kapelice sv. Andreja na žalah k Sv. Križu g. Jurij Čehovin, upokojenec državnih železnic. Prav tako je bil včeraj pokopan pri Sv. Križu upokojeni železniški sprevodnik g. France Gašperič. Danes ob ob pol 16. pa bo nastopil zadnjo pot iz kapele sv. Frančiška g. Viljem Eberl. Zapustil je ženo in hčerko. — Pokojnim blag spomin, žalujočim naše iskreno sožalje!

u— **Krasno pomladno vreme traja dalje.** Medtem ko smo bili pred letom dni ob tem času deležni aprilskih nagajivosti, mrazu in dežja, smo v petek zjutraj zabeležili nič manj kakor 24.4 stop. C. To je vsekakor razveseljiv aprilski rekord. Ozračje je mirno, prijetno toplo, kakor ob morju, in priroda se nam razkazuje v vedno lepši pomladni pestrosti. Tudi večeri so prijetni, ko pihlja topel vetrc. In ponoči lahko zdaj menda tudi občutljivi in nervozni spe pri odprtem oknu, da se naužijejo svežega, blagega pomladnega zraka. V včerajšnjem sobotnem jutru je bilo živo srebro na 4.6 stopinj C, barometer pa se je še vzdržal na 770 mm.

u— **Občinstvo opozarjamo, da si lahko tudi danes, v nedeljo, ogleda** uspele portrete, krajine in tihožitja, ki jih je zbrani slikar prof. Ivan Kos postavil na ogled v izložbah Kosovega salona v prehodu nebotičnika. Vseh razstavljenih akvarelov je 18. I. Kos je mojster akvarela, odličen grafik in dober portretist.

u— **Glasbena akademija v Ljubljani priredi** v sredo 21. aprila ob 18 v veliki filharmonični dvorani četrti javni nastop svojih gojencev. Na sporedu so pevske, klavirske in violinske točke. Prodaja programov dan pred nastopom v knjigarni Glasbene Matice po 3 L, za dijake 1 L.

u— **Druga kolektivna razstava slikarja Rika Debenjaka v Obersnelovi galeriji** je deležna velike pozornosti. Doslej jo je obiskalo že precejšnje število za umetnost se zanimajočega občinstva, ki mu je umetnost Rika Debenjaka prav prijetna sprememba med splošnim modnim strujarstvom, kakršnemu je podlegla večina naših mladih slikarjev. Kdor zna ceniti resno delo upodabljajočega umetnika, grajeno na znanju in študiju, naj ne zamudi ogleda razstave v zgornjih razstavnih prostorih Obersnelove galerije.

u— **Čajkovski na sporedu komornega koncerta Ljubljanskega kvarteta.** Poleg domačina Petriča, svetovnih veljakov Mozarta in Respighija, bomo slišali na jutršnjem komornem večeru Ljubljanskega kvarteta tudi Čajkovskega kvartet op. 11. V celem je napisal slavni mojster tri kvartete, ki so zelo karakteristični in pristno ruski. Opus 11 je bil napisan meseca februarja 1871. leta in prvič javno izvajan marca istega leta v Moskvi. V celoti je ta kvartet precej trd oreh za izvajalce, kar velja predvsem za 1. violino in violo, na katera dva stavi izredno velike zahteve. Prvi stavek kvarteta je zanimiv po svojem ritmu, močno sinkopiran, posebno izrazit in učinkovit je njegov sklep. Drugi stavek, Andante, se nanaša na neko narodno pesem, ki jo je spoznal Čajkovski v poletju leta 1886. v Kamenki. Scherzo je zelo kratek, a tem bolj učinkovit tretji stavek. Ritmično najbolj zanimiv je Trio. Tudi Finale (četrti stavek) ima svoj izvor v ruski narodni. Poleg Čajkovskega bomo slišali še Petričevo Fugo, Respighijev Quartetto dorico in Mozartov Kvartet št. 6 v C-duru. Ljubljanski kvartet ima za seboj bogato in uspešno umetniško pot, priznana je njegova solidna igra in dobra interpretacija posameznih del. Zato obisk najtopleje priporočamo. Koncert bo v veliki filharmonični dvorani, začetek točno ob pol 20. uri. Predprodaja v knjigarni Glasbene Matice.

u— **Vodstvo »Korepetitorija«** vabi dijake srednjih, meščanskih in ljudskih šol, da se vpišejo k nam, kjer dnevno uspešno poučujemo vse šolske predmete. **Po želji tudi posebne ure iz posameznih predmetov** (razlaga, naloge, izpraševanje). **Važno za one, ki žele konec leta polagati razredne in privatne izpite!** Honorar zmeren! Vpisovanje dnevno od 8—12 in 14—16. Korepetitorij, Mestni trg 17/I.

u— **Sadjarska in vrtnarska podružnica Ljubljana I.** sporoča, da bo nadaljeval g. inž. Ivan Zaplotnik z drugim delom svojega **specialnega predavanja »o fižolu, njega saditvi in gojitvi«** v torek 20. t. m. ob 19. uri v sejni dvorani Kmetijske družbe na Novem trgu 3. Člani in gosti vabljeni.

u— **Vokalno-instrumentalni koncert Glasbene Matice in simfoničnega orkestra na veliki četrtek.** Pevski zbor Glasbene Matice in simfonični orkester sta pod umetniškim vodstvom ravnatelja Mirka Poliča v najintenzivnejših pripravah, da bo krstna izvedba izvirne kantate za soli, zbor in orkester: Križev pot, ki jo je komponiral na podlagi pesnitve Vide Tauferjeve skladatelj Matija Tomc, v resnici na višku in vredna tako lepe, obsežne in velepomembne slovenske glasbene umetnine. Vse dosedanje skušnje, posebno pa orkestrijen v teh dneh, nam jasno kažejo veličino dela samega kakor tudi velepomembnost četrtkovega koncerta, ko bomo prvič slišali delo, ki nima para v slovenski glasbeni literaturi. Celotno izvedbo bosta močno povzdignila in spopolnila odlična solista altistka Fanika Golobova in basist Julij Betetto. Vzak izmed obeh solistov ima važno in pomembno nalogo v tem delu, saj popolnoma samostojno z orkestrom odpojeta po dve postaji Križevega pota, basist pa sodeluje tudi z zborom. Občinstvo opozarjamo na četrtkov koncert, ki bo točno ob 7. zvečer v veliki unionski dvorani. Na razpolago je v Matični knjigarni še nekaj sedežev po različnih cenah. Eventualna ponovitev dela, ki je mišljena na veliki petek, bo le, če bo četrtkov koncert do torka opoldne popolnoma razprodan. Stroški z izvedbo so visoki in jih ne krije niti polno razprodana dvorana, zato prosimo občinstvo, da si takoj omisli vstopnice, kolikor jih je še na razpolago za četrtkovo izvedbo Tomčeve kantate: Križev pot. V knjigarni Glasbene Matice je na razpolago tudi celoten tekst.

u— **Inštrukcije — Novi (Turjaški) trg 5, III. nadstr.** Uspešno pomoč v vseh predmetih, za vse razrede in šole nudijo dijakom diplomirani filozofi dopoldne ali popoldne v prostorni učilnici (ura okoli 2 do 4 lire;. Priprava za **privatne izpite** čez dva razreda in **razredne izpite.** Priglaševanje od 8. do 12. in od 14. do 18: **Novi (Turjaški) trg 5-III. Inštrukcije.**

u— **Zaključek elektrotehniškega vajeniškega tečaja.** V navzočnosti strokovnjaka Visokega komisariata g. dr. Alessanija Sulvija je bil 17. t. m. ob pol 12. v prostorih Rokodelskega doma v Petrarcovi ulici zaključen specialni pripravljalni elektrotehniški vajeniški tečaj, ki ga je priredil Odsek za obrtništvo Združenja industrijcev in obrtnikov za Ljubljansko pokrajino s podporo Visokega komisariata. Tečaj se je pričel 29. marca in je trajal tri tedne s celodnevnim poukom. Tečaj je obiskovalo skupaj 18 elektroinstalaterskih vajencev iz Ljubljane in ostalih krajev pokrajine. Predavali so inženirji in mojstri iz šole in prakse sledeče predmete: teoretično elektrotehniko, strojeslovje, mehansko tehnologijo in računstvo. Med tečajem so si vajenci ogledali električno centralo mestne elektrarne in usmerjevalno postajo električne cestne železnice. V letošnjem letu je to že drugi tečaj, ki ga je priredil Odsek za obrtništvo za teoretično strokovno izobrazbo vajeniškega naraščaja. V programu je še več podobnih tečajev za druge obrti.

—lj **Nakaznice na dolenjski semenski krompir.** Mestni gospodarski urad vabi vse one, ki so naročili dolenjski semenski krompir 17., 18. in 20. marca, naj pridejo po nakaznice v Beethovnovo ulico št. 7, II. nadstropje, soba št. 35, po naslednjem razporedu. Naročniki z začetnimi črkami A, K, M in Ž naj pridejo v ponedeljek 19. t. m. dopoldne od 9. do 12 ure; stranke z začetnicami B, J, O in Z v ponedeljek popoldne od 15.30 do 18 ure; naročniki z začetnicami C, I, S. V in U v torek dopoldne od 9. do 12.; z začetnicami Č, G, N in T v torek popoldne od 15.30 do 18. ure; z začetnicami D, E, H, L in Š v sredo dopoldne od 9. do 12. in naročniki z začetnicami F, R in P v sredo popoldne od 15.30 do 18. ure. Stranke naj se vsekakor ravnajo po tem redu, saj pozneje nikdo ne bo dobil nakaznice, ker bo urad računal, da stranke ne reflektira na naročen krompir, če o pravem času ne pride po nakaznico. Vsakdo naj prinese s seboj, posestni list ali najemno pogodbo ter legitimacijo. Brez teh dokazil nikdo ne bo mogel dobiti nakaznice. Zaradi hitrejšega poslovanja se morajo stranke same tudi v poslopju ravnati po tem razporedu. Kdor je dobil nakaznico, lahko takoj dobi nakazano množino krompirja pri eni izmed sledečih tvrdk: Kmetijska družba na Novem trgu št. 3, A. Šarabon na Zaloški cesti 1., Gregorc I. na Bleiweisovi cesti 15., Jelačin I. na Aškerčevi cesti 6 in Nikelsbacher v Pražakovi ulici 4.

u— **Petrolej za april.** Mestni preskrbovalni urad bo upravičencem naznanil petrolej za mesec april tako, da pride do v ponedeljek 19. aprila na vrsto upravičenci z začetnicami A do Ć, v torek 20. aprila upravičenci z začetnicami D do F, v sredo 21. t. m. z začetnicami G do I, v četrtek 22. t. m. z začetnicami J in K, v petek 23. t. m. z začetnicami L do N, v soboto 24. t. m. z začetnicama O in P, na velikl ponedeljek 26. t. m. z začetnicami R do S, v torek 27. t. m. z začetnicami T do V in v sredo 28. aprila upravičenci z začetnicama Z in Ž. Urad bo petrolej nakazoval upravičencem izključno samo navedene dni in sicer vsak dan od 8.30 do 11. in od 15.30 do 17.30 ure na Krekovem trgu št. 10 (v Mahrovi hiši), soba št. 1 v I. nadstropju.

u— **Podpornemu društvu za gluhonemo mladino** je daroval g. zobozdravnik dr. Jože Rant 150 lir v počastitev spomina blagopokojne ge. Lojzke Guzelj. Dobrotniku naših gluhonemih sirot prisrčna hvala!

u— **Dva otroška jopiča in dve čepici sta bili najdeni** na travniku v Rožni dolini. — Lastnik jih dobi v Levčevi ulici 11.

NAPRODAJ

STANOVANJSKE in TRGOVSKE HIŠE, VILE in POSESTVA vseh vrst in velikosti v KOČEVJU.

Informacije daje **družba »EMONA«,** Ljubljana, palača Bata.

Novi roman DK:

„Prišlo je dežen..."

JE IZŠEL!

Radio Ljubljana

NEDELJA, 18. APRILA 1943-XXI

8.00: Napoved časa; poročila v italijanščini. 8.15: Koncert organista Marcella Sinatra. 11.00: Prenos pete maše iz bazilike Presv. Oznanjenja v Firenzi. 12.00: Razlaga evangelija v italijanščini (o. G. B. Marino). 12.15: Razlaga evangelija v slovenščini (o. K. Sekovanič). 12.30: Poročila v slovenščini. 12.45: Komorna glasba. 13.00: Napoved časa; poročila v italijanščini. 13.10: Poročilo Vrhovnega poveljništva Oboroženih sil v slovenščini. 13.12: Klasično glasbo vodi dirigent Manno. 14.00: Poročila v italijanščini. 14.10: Koncert radijskega orkestra in komornega zbora, vodi dirigent D. M. Šijanec. Slovenska glasba: Sattner: Oljki, kantata za soliste, zbor in orkester. 15.00: Poročila v slovenščini. 17.15: Hribar Zita: Setve v spomladnem vrtu, kmetijsko predavanje v slovenščini. 17.35: Koncert kvinteta harmonik. 19.30: Poročila v slovenščini. 19.45: Politični komentar v slovenščini. 20.00: Napoved časa; poročila v italijanščini. 20.20: Filmsko glasbo izvaja orkester pesmi, vodi dirigent Angelini. 21.20: Orkester, vodi dirigent Rizza. 21.40: Simfonični koncert, vodi dirigent Gedda. 22.45: Poročila v slovenščini.

Razpis nagrade za podatke o italijanskem državljanu Attiliju Quadrelliju, ki so ga lani odvedli uporniki

Dne 5. julija 1942 so uporniki odvedli italijanskega državljana Attilia Quadrellija, ki se je mudil v okolici Semiča po trgovskih poslih. Njegova družina, ki je od omenjenega dne brez vseh vesti o svojem dragem, je določila denarno nagrado za tistega, kdor ji lahko da točne navedbe o njegovi usodi in če je še pri življenju, o njegovem sedanjem bivanju odnosno o možnosti, doseči njegov povratek k družini. Za primer smrti se bo nagrada izročila onemu, kdor bi dal navedbe, ki bi privedle do najdbe trupla. Obvestila se lahko pošljejo družini Attilia Quadrellija v Spresiani (provincia di Treviso) ali civilnim komisarjem ali pa Visokemu komisariatu.

Predavanje o reji malih živali

V nedeljo, dne 18. t. m. bo ob ½10. uri v prostorih »Malega gospodarja« na Gallusovem nabrežju 33 važno strokovno predavanje za rejce koz. Predaval bo g. Zupančič. Po predavanju bo razgovor rejcev o uspehih in neuspehih kozjereje.

Naslednjega dne, v ponedeljek 19 aprila, pa bo ob ½19 uri v istih prostorih predavanje o reji prašičev, ki ga bo vodil g. inž. Ivan Oblak.

Obe predavanji bosta za rejce prav zelo važni in vsakdo bo imel tudi priliko, da lahko povpraša in dobi nasvetov za svojo rejo. Začetniki kakor naprednejši rejci potrebujejo strokovnega pouka, da bodo lahko pri reji malih živali čimbolj uspešni.

Tudi perutninarski krožek pri »Malem gospodarju« bo v kratkem priredil strokovno predavanje o negi perutnine.

Z Gorenjskega

Ob drugi obletnici priključka Mežiške doline in Gorenjskega je govoril koroški državni namestnik dr Rainer na velikem zborovanju v Guštanju. Obnavljal je zgodovino, nakar se je zahvalil vsem nemškim rojakom, ki so na delu v Mežiški dolini in na Gorenjskem.

Nesreča z vžigalicami. Na domačiji Adolfa Obanija v Lavantinski dolini je nastal velik požar. Orožniki so dognali, da so požar povzročili otroci. Pogorel je marof s krmo.

Obisk na mojstrski šoli. Pretekli torek je državni namestnik dr Rainer obiskal v Celovcu mojstrsko obrtniško šolo, ki je bila ustanovljena preteklo jesen. Šola ima tri letnike. Dijaki so razkazali zelo lepe izdelke. Posebno se odlikuje kiparski oddelek, ki ga vodi študijski svetnik Dolner. Dr. Rainer je pohvalil izdelke, si ogledal prikljčeni mestni dijaški dom ter obljubil, da bo zavod po vojni povečan.

Spodnja Štajerska

Novi grobovi. V Mariboru sta umrla 75-letni vrtnar J. že Tramšek in 17-letna dijakinja Olga Babičeva od Sv. Jurija v Šavnici; študirala je na učiteljišču in je podlegla po kratki bolezni. V Pekrah je umrl 83-letni upokojenec Srečko Stelcer. V Rogaški Slatini sta umrla Jože Miklavčič in 82-letni Simon Cmorešek, v št. Jurju ob Taki železničar pa 77-letni Jože Vovk in 18-letna Rozi Vrabičeva. V Celju so umrli: Rudolf Jamnišek, Ana Hess, Ivana Cigler-Pokršakova, Franc Hostnik, Marija Čehovčičeva, Mihaela Zalokarjeva, Marija Šmalcova, Ana Kladnikova in Marija Zabukarjeva.

Poroke. V Celju so se poročili: Leopold Tonin in Frančka Kenda, Emil Reger z Bavarskega in Ana Šornova, dalje Hugo Schmidt in Antonija Glogovškova ter Franc Dolinšek in Marija Kunstikova, vsi iz Celja. — V Rušah so se poročili Jože Murko in Pepca Lešnikova, Franc Herček in Ana Topolovškova, Bogomir Urlep in Emilija Krumpakova, Alojz Tancer in Lojzka Plevnikova, Viktor Kotnik in Julka Maršakova, Tomaž Gleinzner in Marija Bajuetova, Srečko Izlakar in Štefka Romšakova ter Anton Kunej in Ema Potočnikova.

Gospodinjska poklicna šola na gradu pri Celju je 13. t. m. zaključila zimski tečaj. V slavnostnem gradu je od 18. januarja dalje prebivalo 24 sposobnejših deklet v 3-mesečnem tečaju. K zaključni slovesnosti se je pripeljal okrožni vodja Dorfmeister iz Celja s svojim štabom. Prirejena je bila razstava jedi in izdelkov.

GLEDALIŠČE

DRAMA

Nedelja, 18. aprila, ob 15.: **V času obiskanja.** Izven. Cene od 20 L navzdol. Ob 18.30: **Jesen.** Izven. Cene od 15 L navzdol.

Ponedeljek, 19. aprila: Zaprto.

Torek, 20. aprila, ob 18.30: **V času obiskanja.** Red Torek.

OPERA

Nedelja, 18. aprila, ob 17.: **Zemlja smehljaja.** Opereta. Izven. Cene od 28 L navzdol.

Ponedeljek, 19. aprila: Zaprto.

Torek, 20. aprila, ob 18: **Zemlja smehljaja.** Opereta. Izven. Cene od 28 lir navzdol.

Še o pridelovanju buč

Če bi propagirali pridelovanje buč samo za krmilne namene, bi ne bilo potrebno dajati posebnih navodil, kajti naš kmet buče pozna, toda naš namen je, pridelovati čimveč *takih buč*, ki bodo dajale čim večji pridelek semena, sposobnega za predelavo v jedilno *olje*. Da pridelamo tako seme, moramo pa le paziti na nekatere okoliščine, ki bi jih sicer lahko tudi bolj ali manj zanemarili.

Bučno seme za izdelavo olja mora biti *popolnoma zrelo, suho in zdravo*, torej za ta namen ni uporabno piškavo, nedozorelo, plesnivo ali kako drugače pokvarjeno seme. Da dobimo zrelo, zdravo seme, čimbolj bogato olja in da je pridelek čim večji, se pri pridelovanju ravnajmo po naslednjih navodilih:

Buče sadimo proti sredi maja ali pa v drugi polovici maja, če je vreme morda hladnejše, kajti ta rastlina potrebuje toploto. Zemlja naj bo srednje težka, globoka, humozna, rahla, zadostno založena s hranilnimi snovmi in dovolj vlažna. Najboljši uspeh bomo dosegli z gnojenjem *s hlevskim gnojem*, ki pospešuje zgodnje cvetenje in rodovitnost rastlin. Gnojiti je treba dobro in od umetnih gnojil dodati predvsem fosfatnih gnojil (superfosfata, kostne moke), in sicer 200 do 300 kg na hektar. *Fosforjeva kislina namreč poveča rodovitnost buč in težo pridelka v plodu in semenu.* Preobilica kalija ali dušika povzroči pozno cvetenje in počasno zorenje plodov ter ima za posledico majhno količino olja v peškah, zato bomo kalijeva in dušikova umetna gnojila dodajali le v prav majhnih količinah.

Kadar zasadimo njivo s samimi bučami (to imenujemo »čisto kulturo«), sadimo v enakih razdaljah vzdolž in počez, in sicer navadne buče s plazilkami na približno 2 m, buče brez plazilk pa na 1 m. V jamice položimo 4 do 8 semen, ki jih zagrebemo s 4 do 6 cm debelo plastjo prsti. Ko rastlinice nekoliko odrastejo, pustimo na vsakem mestu ne glede na sorto po štiri najlepše rastline, ostale pa odstranimo.

Buče so za veter zelo občutljive, zato bo v vetrovnih, pa tudi v suhih legah priporočljivo saditi jih kot vmesni sadež, n. pr. med koruzo, ki jih zaščiti pred vetrom. Tudi pri sajenju med koruzo ali kakim drugim sadežem se oziramo na gori navedene razdalje.

Pridelek buč lahko zelo dvignemo, če jim gnojimo neposredno pri sajenju s hlevskim gnojem v jame. Te jame napravimo 25 do 30 cm globoke, vržemo nato vanje malo lopato gnoja, ga z nogo potlačimo in pokrijemo z zemljo, nato pa posadimo 4 do 8 semen in jih pokrijemo s prstjo, kakor smo že opisali. To gnojenje je potrebno posebno, če smo v jeseni malo gnojili. Kadar nimamo dovolj gnoja, uporabimo dobro preperel kompost.

Seme damo dva dni v zaboj med vlažno žaganje in ga postavimo na topel prostor ali pa ga pred saditvijo namakamo 24 ur v mlačni vodi. Tako navlaženo seme vzkali ob primerno toplem vremenu čez 10 dni.

Po sajenju ne dodajamo gnojnice!

Po izvršenem opisanem razredčenju rastlin skrbimo potem z okopavanjem in osipanjem, da njiva ni plevelnata, vendar po Petrovem, t. j. po 29. juniju ne premikajmo in ne prestavljajmo več bučnih rastlin, ker jim to škoduje! — *Na vsaki rastlini pustimo po dve do tri buče, ker sicer prekasno zorijo.*

Buče so zrele, ko se večina listja posuši in sadež votlo doni, ko nanj potrkamo. Buče kot vmesni sadež pustimo še kakih 10 dni po spravilu glavnega sadeža na njivi, da dobro dozorijo.

Za pridobivanje semena za izdelavo olja izberemo samo lepe, zdrave plodove, ki jih pustimo pozoriti na soncu pod napušči gospodarskih poslopij, kjer jih v primeru morebitnih hudih slan čez noč primerno pokrijemo.

Predno buče porabimo, iztrebimo seme, ki ga lepo očistimo in posušimo na soncu ali pod kozolci, na krušnih pečeh ali v sadnih sušilnicah. Izogibajmo se pri tem samo hudi vročini! Posušeno in dobro prevejano seme shranimo na suhem, zračnem prostoru in pazimo, da ne plesni. Lučiti ga ni treba, ker so za to stroji. Prav posebno je treba paziti na odbiro semenskega semena. V to svrho izberemo nekaj najlepših buč, ki jih pustimo popolnoma dozoriti in jih odtrgamo neposredno pred gnitjem. Seme potem iztrebimo, očistimo in posušimo. Še prav posebno pa se pri tem semenu pazimo velike vročine, kajti sicer bo izgubilo na kaljivosti!

(Seme in navodila za pridelovanje lahko dobite pri tovarni olja Hrovat & Komp., Ljubljana, Bleiweisova cesta 1 a (III.).

A. ANDER: 19

POZABLJENI NAPEV

ROMAN

Slika, ki se je pokazala njegovim očem, je bila v resnici taka, da je morala globoko presuniti vsakogar, kdor ni imel jeklenih živcev.

Na tleh je ležalo moško truplo, zavito v dragoceno svileno haljo. Obraz je bil do neverjetnosti izmaličen; na mestu obličja si videl le še kepljivo črnikasto gmoto, iz katere so ponekod štrlele kosti. Vzrok grozne pohabitve je bil očiten, kajti na robu mize je ležala prevrnjena steklenka, ki je z ustjem štrlela mrtvemu prav nad obraz. To je pojasnjevalo vse.

Hearn, ki se v prvem trenutku dozdevno ni zmenil za truplo, je obstal na pragu, nekoliko privzdignil glavo in napeto potegnil zrak v nosnice.

»Kak duh pa je to?« je mahoma vprašal.

Ostali uradniki so se zmedeno spogledali.

»Nismo ga še preiskali,« je odvrnil starejši. »Druge ugotovitve so se nam zdele bolj nujne.«

»Povsem napačno,« je mirno rekel Hearn. »Za druge ugotovitve je še vedno čas: mrlič je na žalost mrlič, in ni nevarnosti, da bi se premaknil ali pobegnil. Duh pa v pol ure izpuhti, in z njim izgine velevažen indicij... Po čem torej diši?« In ker ni nihče izrekel lastnega mnenja, je odgovoril namesto njih: »Po grenkih mandeljnih... Zdaj lahko pričnemo.«

Spet je vtaknil roke v hlačne žepe in jel počasi hoditi po sobi sem ter tja. Njegove bistre oči so bile povsod hkratu; zdaj so švigale po tleh, zdaj so z dozdevno brezbrižnostjo obletavale mizo, stole in okenske police.

Železna blagajna, ki je stala v kotu, je bila vlomljena in priprta. Ko je šel mimo nje, je Hearn s komolcem sunil vanjo, da se je odprla, površno pogledal v notranjščino in jo spet s komolcem zaprl, ne da bi vzel roke iz žepov.

Tako je prešlo kakih dvajset minut; ostali redarji so začenjali postajati nestrpni, ker je bila preiskava opravljena in so komaj čakali, da bi obrnili grozljivemu kraju hrbet.

»Kakšno je vaše mnenje, kapetan?« se je ohrabril starejši uradnik.

Hearn je za trenutek obstal in ga pogledal takisto, kakor da so bile njegove misli pravkar še tisoč milj daleč od tod.

»Ali ne bi rajši najprej vi povedali svoje mnenje?« je rekel. »Kolikor vidim, ste opravili preiskavo in ste po tem takem morali priti do nekega zaključka. Kaj torej mislite?«

»Umor, kakopak,« je bil odgovor. »Umor, izvršen od ene ali več neznanih oseb.«

»Torej izključujete možnost, da bi šlo za nesrečo?«

»Seveda jo izključujem. Tudi če postavimo, da bi bila nesrečneža nepričakovano obšla slabost, pa bi bil padel in si pri tem zadal tolikanj strašne rane in prevrnil steklenko, da bi mu bila nje vsebina polila obraz, kar se mi zdi povsem neverjetno, bi vlomljena blagajna dovolj zgovorno pričala, da je bilo drugače.

Kapetanov obraz ni izražal ne pritrjevanja ne zanikavanja.

»Zdaj lahko mirno odidete,« je dejal. »Jaz ostanem še malce tu, in če gospod Huntington ne oporeka, bova z njim sama nadaljevala preiskavo.«

Stari uradnik je zmajal z glavo.

»Žal mi je,« je rekel, »a v tem vam ne smem ustreči, ker moram prostore zapreti in zapečatiti. Zakon tako predpisuje...«

Hearn ga je prekinil in mu pomolil pod nos popisan list.

»Izvolite prečitati to odredbo,« je tiho dejal. »Poglejte podpise! Ravnatelj policije in minister notranjih zadev sta ukaz osebno potrdila.«

Učinek teh besed in listine, ki jo je kapetan pokazal, je bil tak, kakor ga je pričakoval: uradniki so se z vsemi znaki visokega spoštovanja jadrno poslovili ter pustili Hearna in Huntingtona sama.

»Nu, gospod, kaj pravite o tem dogodku?« je po kratkem molku vprašal Hearn.

»Mislim, da je mogoče oboje: umor in nesreča,« je neodločno rekel mladi človek. »Ako na primer postavimo, da bi se bil kak neznanec vtihotapil v Manhattanovo stanovanje z namenom, da ga okrade, pa bi ga bil rajnik zalotil in bi se bila spopadla ter med ruvanjem prevrnila steklenko, bi utegnila obveljati druga domneva... Evo, tu je napisana formula: trikrorna ocetna kislina, to je, ena izmed najbolj jedkih snovi. Če pa gre za umor, je treba vsekako priznati, da je bila kislina nad vse spretno izbrana.«

Kapetan Hearn je stisnil drobne oči.

»To je kaj čuden način ubijanja, dragi Huntington!« je zamišljeno dejal. »Bogme, ne vem, kaj naj rečem.«

Huntington je prikimal.

»Od sile čudno, prava izjema! Niti če denem, da bi bil morilec namenoma izbral nehrupen način umora, si ne morem razložiti, zakaj je segel po tako nenavadnem sredstvu.«

»Morda je po sredi maščevanje,« je Hearn polglasno zamrmral, »to bi bila edina sprejemljiva razlaga. Samo kdor snuje maščevanje, si more izmisliti tak način, da spravi nekoga s poti. Nesrečnež je moral pretrpeti strašne bolečine.«

»Po vsem, kar vidimo, bi se prej zdelo, da gre za roparski umor,« je Huntington oporekel.

Hearn se je namrdnil.

»Aha, zaradi vlomljene blagajne?... To je ukana, s katero je hotel speljati preiskavo na krivo pot, verjemite mi, nič drugega ne! Poglejte: Manhattanovi ključi leže na posteljni mizici, vsakomur na očeh. Kdor ima roparske namene, bo že zaradi varčevanja s časom in naporom rajši segel po ključih, ako more. Narobe pa bo tisti, kdor hoče hliniti roparski umor vlomil blagajno, ne da bi vobče pomislil na ključe. Takšne primere smo videli neštetokrat.«

Zanimivi primeri slovenščine 17. stoletja

Slovenski prevod točno pred 400 leti izdanega vinogradniškega zakona

Slovenščina prejšnjih stoletij nam dandanes ne more biti vzor, vsaj ne tista, ki se je ohranila v pravnih listinah. Pisarniški jezik sodnih pisarn ni bil nikdar posebno lep. Pravna besedila v slovenščini prejšnja stoletja niso mogla biti pisana v lepem jeziku že zaradi tega, ker jih najbrž niso pisali Slovenci, odnosno so slovenske prevode prepisovali pisarji, ki jim je bila slovenščina tuja. Kljub temu nam jezik, ohranjen v starih listinah odkriva marsikaj zanimivega. Jezikovno so bile sare pravne listine najbrž še premalo raziskane in ocenjene. Dobro so pa bile proučene pravno; izredne zasluge si je pridobil v tem pogledu dr. M. Dolenc in zlasti je znana njegova obdelava »Gorskih bukev«. Vinogradniški zakon, preveden v slovenščino, je pa budil zanimanje — predvsem zaradi jezika — že v prejšnjem stoletju.

Gorski zakon izdan pred 400 leti

»Gorski zakon« je izdal kralj Ferdinand 9. februarja l. 1543 za štajerske vinogradnike. »Gorske bukve« so bile izdane v glavnem nespremenjene, še v letih 1639 in 1760. Prvi slovenski prevod tega zakona izvira iz l. 1582. Tedaj je »gorske bukve« prevedel župnik Recelj iz Rake. Slovenskih prevodov je pa bilo še mnogo, skupaj okrog 10. Naslov Recljevega prevoda se glasi: »Gornih Buqui Od krailoue Suetlosti Offen innu poterien general inu Priuilegium. Is Nouuslauensk: Jesigh Istumazhan skusi Andrea Rezla Farmastra na Raki Anno MDLXXXIII.« — O gorskem (vinogradniškem, goričkem) zakonu in pravdah je pri nas pisal l. 1897 v Izvestih Muzejskega društva za Kranjsko Ivan Vrhovec. Že prej, l. 1887, je pa V. Oblak objavil v Letopisu Matice slovenske slovenski prevod gorskega zakona iz l. 1644. Ta prevod hrani vseučiliška knjižnica v Ljubljani. Vrhovec je obžaloval, da Oblak ni objavil in jezikoslovno obdelal starejšega, Recljevega prevoda, ki ga je l. 1882 Dežman izročil Levstiku v jezikovno presojo.

Zanimiva knjiga pravnih obrazcev

Dr. M. Dolenc je obdelal v Kroniki II pod naslovom »Ljubljanska rokopisna zbirka pravnih obrazcev in predpisov izza tridesetletne vojne« zbirko obrazcev v obliki knjige, ki jo hrani arhiv stolnega kapitlja. Zbirka je vezana v pergament. Na njo je prvi opozoril zgodovinar J. Gruden v monografiji »Slovenski župani v preteklosti«. To zbirko obrazcev je napisal Ivan Laybasser (Labasser), uradnik stolnega kapitlja v Ljubljani. Naslov zbirke se glasi: »Mein Hannsen Laybasse Formularbuech — von Sybendten Septembris des 1641 Jarhrs«. Vidimo torej, da je zbirka stara 300 let. Laybaser je najbrž imel mnogo posla s pravnimi zadevami in zato je potreboval za sestavljenje listin razne pravne vzorce in obrazce, ki si jih je prepisoval ter jih zbiral, da jih je imel pri rokah, ko jih je potreboval. Dolenc je mislil, da Laybasser ni bil pravniško izobražen. Laybassejevi formularji so to, kar imenujejo že od davnine »šimelj« — spačenka iz latinščine »similis«, torej podoben primer, vzorec. Razen obrazcev za listine je pisec zbirke pridružil tudi nekaj primerov pritožb, priseg in vlog na sodišče in razne urade, a tudi precej tedaj veljavnih zakonov. Prepisi zakonov so bili tedaj še potrebni, ker je bilo tiskanih izvodov še zelo malo. Dr. Dolenc je ocenil to zbirko kot zelo pomembno za pravno zgodovino Slovencev; l. 1646 je bilo sprejeto v zbirko tudi popolno besedilo zakona »Gorskih bukev« — v slovenščini. Zakon je veljal tudi za Slovence, čeprav je bil izdan predvsem za Štajersko. Dolenc domneva, da je Laybaser prevedel sam nemško besedilo in sicer zaradi tega, ker je imel ljubljanski stolni kapitelj v okolici Št. Jerneja na Dolenjskem vinograde ter bil torej tudi »gorska (vinogradniška) gosposka«.

Vinogradniški shodi pred stoletji

Po tedanjih pravnih ureditvah so imeli vinogradniki pravico enkrat ali dvakrat na leto na svojih posebnih shodih razpravljati o svojih pravnih vinogradniških zadevah. Na teh shodih so smeli tudi izrekati razsodbe v manjših pravdah. Razsodniki so bili določeni iz vrst ljudstva. Vselej ob začetku vsakega vinogradniškega shoda je bilo treba prečitati »gorske bukve« pred zborovalci. Čitanje bi ne imelo pomena, če bi ljudstvo ne razumelo jezika, zato je bil potreben slovenski prevod za slovenske vinogradnike. Po tem se je moral ravnati tudi stolni kapitelj Laybasser, ki je bil najbrž zastopnik ali zapisnikar gosposke, namreč kapitlja, zato je pa potreboval slovensko besedilo zakona.

Prve izdaje »gorskih bukev«

Prvo nemško besedilo gorskih bukev je izšlo l. 1543 na Dunaju. Drugič so zakon tiskali v Gradcu l. 1559. Razen tega je bil zakon tiskan še dvakrat v neznanih tiskarnah v letih 1583 in 1616, a l. 1639 so ga tiskali zopet v Gradcu. Ni ugotovljeno povsem zanesljivo, katero izdajo je Laybasser prepisal. Zbirko je začel sestavljati leta 1641, zato je verjetno, da je uporabljal l. 1639 tiskano besedilo zakona, a primerjanje pokaže, da prepis ne ustreza povsem istem letu tiskani izdaji. Slovensko besedilo zakona sledi neposredno nemškemu zapisu pod naslovom »Gorskhe Bvkve pissane V tem Leite kadar se ie pisalu 1646«.

Vsebina »gorskih bukev«

Slovenski prevod »gorskih bukev« ima 44 členov, nemško besedilo pa 52. V prvem členu je določeno, da »ima Vsakiteru Lejtu Vsaki gori Dvakrat Gorska prauda, kakor Vsaki Gospud novadu ima, kakor Jassen enkrart, Spomlat kakor Vmej Veliko nozhio inu Vmej Winkostih Druguzh Dershana biti.« V drugem členu je predpisano, da mora gorski gospod pripustiti vsako leto gorsko pravdo tistim, ki se pravdajo zaradi dedščine, in da ne sme pravde nikdar odpovedati. V tretjem členu je določeno, da mora sleherni udeležec gorske pravde odložiti orožje ter da se mora spodobno vesti; določene so kazni za prestopke proti temu predpisu. Četrti člen predpisuje, da se mora sleherni obrniti z vsemi zadevami ki se tičejo »gorščine«, na prvo instanco »tuie pred Gorsko praudo«. V petem členu je rečeno, da se tožnik lahko obrne na deželskega kletarskega mojstra, ki je bil druga instanca v gorskih zadevah, če b mu gorski gospod odbil tožbo. Sedmi člen predpisuje, da je treba pred vsakim vinogradniškim zborom prečitati gorske bukve. V 9. členu je predpisano, da morajo vinogradniki pomagati pri popravljanu poti ob vinogradih; če bi se vinogradniki temu uprli, bi morali plačati 40 denarjev kazni. V naslednjem členu je pa rečeno, da je treba vse poti pri vinogradih utrditi po sv. Matiji. Kdor bo to delo opustil, bi moral plačati 72 denarjev kazni. Kdor je hotel predložiti kakšno tožbo (čl. 11), je moral plačati za zglasitev tožbe, sicer niso upoštevali njegove tožbe. Kdor bi se izselil brez znanja gosposke ter bi ne pomagal delati staršem izgubi pravico do dedščine (čl. 12). Kdor bi brez dovoljenja peljal ali nesel z gorice mošt, vino alj žito, bi bil kaznovan na plačilo 72 denarjev (čl. 13). Sleherni sogornik je bil dolžan udeležiti se gorske pravde sam; sicer je moral plačati 72 denarjev kazni (čl. 14). Sleherni mejaš alj sogornik je dolžan vsako leto plačati svojemu gorskemu gospodu gorščino; če bi je ne plačal tri leta, mu je bil gspod upravičen odvzeti vinograd (čl. 16). Gorski gospod ali njegov gornik (gornik je bil izvršilni organ gorskega gospoda, pa tudi zaupnik ljudstva, izvoljen na polnem zboru vinogradnikov, a potrjen po gorskem gospodu) ima pravico zarubiti vinograd za svoje terjatve in v ta namen postaviti na prelazu Andrejev križ (x); vinogradnik je pa moral za vsak prehod čez ta križ plačati 72 denarjev kazni (čl. 17). V čl. 20 je rečeno, da zemlja pripade gorskemu gospodu po smrti sogornika, če nima nobenega dediča. V 22. členu so predpisane kazni za vinogradnike, ki bi ne opravili vinogradniških del, v 24. členu je pa celo rečeno, da vinogradniku lahko odvzamejo vinograd, če se ne podviza pri obrezovanju in kopanju v vinogradu. Določena je celo kazen za tatvino kola iz vinograda, in sicer denarna, a razen tega je moral tat še povrniti škodo (čl. 41). Dalje je predpisana denarna kazen za prestavitev mejnika. Huda kazen je bila predpisana tudi za posekanje in polomljenje trte — 5 mark (čl. 38). V čl. 42 je predpisano, da mora vinogradnik, ki namerava prodati vinograd ali posestvo, najprej zemljišče ponuditi v nakup gorskemu gospodu; če bi gorski gospod ne hotel kupiti, bi moral ponuditi zemljišče svojemu sorodstvu, potem pa svojemu mejašu. Šele potem, če bi nihče izmed teh ljudi ne hotel kupiti zemljišča, bi ga smel prodati komur koli. V zadnjem (44.) členu je predpisano, da vinogradniki ne smejo opraviti trgatve prezgodaj; čas trgatve je določil gorski gospod.

To je le kratek izvleček gorskih bukev; če bi navajali izvirnik, ne da bi ga »prevedli« v sedanjo slovenščino, bi ga najbrž marsikdo ne mogel dobro razumeti, a ne toliko zaradi zastarelega kakor slabega jezika.

Zasebniki sami oskrbovali bolnice

v prejšnjem stoletju ob epidemijah — Ljubljanska zdravstvena komisija

V marsikaterem pogledu smo srečni, da živimo v 20. stoletju. Zdaj smo v zdravstvenem pogledu neprimerno bolj zaščiteni kakor so bili ljudje v prejšnjem stoletju. Lahko trdimo, da je bil v prejšnjem stoletju sleherni človek neposredno ogrožen ob izbruhu nalezljive bolezni. Zdravstveni ukrepi so bili zelo pomanjkljivi, odnosno neučinkoviti. Človek se ni čutil kljub vsem ukrepom ter skrbi oblasti varnega. Nalezljive bolezni so bile višja sila, človek pa igrača višjih sil. Zdravstveni ukrepi niso mogli biti učinkoviti že zaradi tega, ker niso poznali bistva nevarnih bolezni. Tako so se pred dobrimi sto leti še prepirali, kaj je prav za prav kolera. Ta nesoglasja pa baje niso bila v škodo lekarnarjem, ki so prodajali nešteto zdravil proti koleri. Vsa zdravila so bila seveda najboljša in vsako posebej je bilo edino učinkovito. Sestavljali in izumljali so večno nova zdravila, ko so po vseh ljudje radi posegali. To pa seveda ni zaustavilo epidemije.

Kar je veljalo včeraj, je danes razveljavljeno

Noben ukrep oblasti ni bil več učinkovit. Pogosto se je izkazalo, da bi bilo bolje preklicati odredbe, ki so bile predpisane pod najstrožjimi kaznimi. Oblasti so bile čedalje bolj zbegane. Prebivalstvo je pričakovalo od njih, naj vendar nekaj ukrenejo, a karkoli so ukrenile, vse je ostalo skoraj brez učinka ali se je celo izkazalo škodljivo. V Avstriji so l. 1830 uvedli vzdolž meje v Galiciji zdravstvene kordone; zaprli so mejo, da bi se kolera ne razširila tudi na tej strani ter da bi je nihče ne mogel zanesti čez mejo. Toda naslednje leto so ljudje obolevali tudi v Avstriji za kolero, pa se je izkazalo brez pomena še nadalje zapirati mejo. Zato je vlada preklicalav se stroge odredbe, ki so veljale, dokler epidemija še ni izbruhnila; odpravljeni so bili zdravstveni kordoni in karantene. Toda oblasti s tem niso ustregle ljudem. Ljudje so se čutili poslej še bolj ogroženi. Zato je cesar preklical razveljavitev in zopet jso bile uveljavljene vse stare odredbe. Tako so se bojevali na mejah proti koleri zopet kakor so se prejšnja stoletja proti kugi. Prekajevali so ljudi in blago, stražili in zapirali okužene hiše pa tudi cele kraje ter počeli vse, kar se jim je zdelo potrebno in pametno, čeprav je bilo včasih očitno neumno. Kordoni so bili brez pomena, kajti epidemija je bila razširjena na obeh straneh meje. Zato so sčasoma bili zopet razveljavljeni ukrepi, ki so se izkazali že prej nepotrebni. Ko se je epidemija razširila na notranji strani državne meje, so se skušali ubraniti bolezni v notranjosti države, pa so se začele ograjevati med seboj še dežele in potem celo posamezni kraji.

Prometne težave

Zaradi tega omejevanja je seveda zelo trpel promet in ljudje so čutili neprijetne posledice, kar spredimo iz članka v »Illyr. Blattu« l. 1831: »Vse to zapiranje je brez koristi in povsod povzroča sitnosti in bedo, strah in razburjenje; pretrgane so krvne in prijateljske vezi med ljudmi; plašen beži otrok pred roditelji, beže roditelji od otroka, mož od žene, žena od moža, čim nastop bolezen, ko bi bil bolnik potreben najbolj pomoči. Bolnika prepuščajo njegovi usodi in marsikdo tako postane bolj žrtev sebičnosti svojega bližnjega kakor same bolezni. Vse je razbito: občevanje, promet, trgovina. Ni čudo, da je prav ista javnost, ki se je bila prej zapeljana ali slabo poučena, obklepala tega zapiranja kot rešilne bilke, prva spoznala, kaj je pravilno, ter obsodila vse te odredbe kot pomanjkljivo, čeprav so se ji prej zdele rešilne.« — Tako se je nezadovoljstvo prebivalstva kazalo čedalje bolj, a oblasti niso vedele, kaj naj ukrenejo. — Septembra l. 1831 je avstrijska vlada razpustila osrednjo zdravstveno dvorno komisijo in njeni posli so bili prepuščeni dvorni pisarni. Oktobra istega leta je pa bilo odpravljeno zapiranje okuženih hiš, odpravljeni so pa bili tudi zdravstveni kordoni. Epidemija kolere seveda še ni ponehala. Razveljavitev dotedanjih teh ukrepov so utemeljevali tako: Zapiranje in straženje okuženih hiš se ni obneslo, temveč je bilo celo škodljivo, kajti zaradi tega je bil strah še večji in med ljudmi je zavladala še hujša zbeganost. Neposredno prizadetih družin se je polastila duševna razdraženost, kar je bolj škodovalo kakor koristilo. Prav tako ni pametno vzdrževanje zdravstvenih kordonov, ki mnogo veljajo zaradi številnega vojaštva; poslej bodo izdajali le odredbe, ki se bodo zdele najumestnejše in ki so se najbolje obnesle. Tako so bile končno odpravljene odredbe proti koleri in sprevideli so, da je ta bolezen nekaj povsem drugega kakor kuga ter da se je torej treba proti nji bojevati drugače. Poslej so se ravnali le po predpisih epidemičnih bolezni.

Polovica bolnikov umrla

Kako brez moči so bili proti koleri leta 1831, sprevidimo iz velike umrljivosti. Tako je na Dunaju umrlo nad polovico bolnikov. Prebivalcev je obolelo skupaj 4058, umrlo jih je pa 2059. Podobna velika umrljivost je bila tudi v drugih krajih. V Pragi je umrlo nekaj manj kakor polovica bolnikov. Te številke kažejo najbolj jasno, kako žalostne zdravstvene razmere so vladale še v prejšnjem stoletju v največjih in najnaprednejših mestih. S samimi predpisi, čeprav bi bili še tako dobri, seveda niso mogli ustavitvi divjanja bolezni, ker je primanjkovalo ustrezajočih sredstev, da bi se tudi res strogo držali odredb. Predpisi, ki so bili tedaj uveljavljeni proti koleri, so bil v veljavi za epidemične bolezni od l. 1806. Namenjeni so bili predvsem zatiranju tifoznih bolezni, saj se je naslov glasil: »Predpisi z dne 27. febr. glede ravnanja ob epidemično nalezljivih, zlasti tifoznih boleznih«. Izdani so bili predvsem zaradi epidemije legarja, ki se je razširila med napoleonskimi vojnami. Značilno je zlasti, kaj pravi 3. odstavek teh predpisov: »Za zaščito pred boleznijo ni treba nobenih zdravil; celo škodovalo bi zelo, če bi si kdo dal puščati kri ali če bi zdrav jemal trebušna in čistilna sredstva ali druga hvaljsana zdravila.« Dalje je bilo predpisano, da se je treba izogibati nezmernosti v jedi in pijači, se izogibati vsake razbrzdanosti, skrbno paziti na snažnost v stanovanju in pri obleki. Vsaj enkrat, še bolje pa dvakrat odpri okna stanovanja, in sicer med 10. in 4. uro. — Če kdo oboli, ga je treba spraviti v posebno, prostorno sobo in k njemu naj hodijo le tisti, ki mu strežejo. Bolnikovo perilo in posteljnino je treba večkrat izmenjati. Ako bolnik ozdravi ali umre, ne sme njegovega perila, obleke in posteljnine uporabljati nihče dokler ni vse skrbno oprano, očiščeno in prezračeno na prepihu nekaj tednov.

Ljubljani je v letih epidemij kolere delovala posebna zdravstvena komisija kakor v drugih večjih krajih. Komisija je uradovala v mestni hiši. Začela je poslovati 20. julija l. 1831. Načeloval ji je okrožni glavar, člana sta bila prvi okrožni komisar in okrožni zdravnik, prisedniki pa ljubljanski župan, mestni sodnik in občinski svetovalci. Komisije so imele povsod mnogo dela, ker jim je bilo prepuščeno vse, kar je bilo treba ukreniti za zdravstveno zaščito prebivalstva. Njihove naloge res niso bile lahke, saj ni bilo niti bolnišnic in zdravnikov za primer epidemije. Manjše občine niso poznale zdravstvene organizacije, kakršno je n. pr. imela Ljubljana. Toda tudi mesta, ki so imela svoje zdravnike, niso mogla ob epidemijah odločno nastopiti proti bolezni. V komisije seveda še ni prodrlo dovolj jasno spoznanje, kaj bi bilo treba storiti najprej: preskrbeti kraje z zdravo pitno vodo, odpraviti odprte greznice in urediti odvodnike (kanalizacijo). Zato je bilo delo zdravstvenih komisij predvsem propagandno. Tako so komisije pri nas izdajale oklice in letake, kako se naj ljudje varujejo kolere »bljuvodriske iz jutrovih dežel«. Razen tega so zdravstvene komisije pozivale zasebnike, naj pomagajo oblastem z darovi v denarju in blagu, da bodo oblasti lahko vsaj za silo poskrbele, kar je potrebno v primeru epidemije. Prebivalstvo je v resnici mnogo pomagalo. Ljudje so dajali vse, kar so imeli, ne le živil in denarja, temveč tudi pohištvo, posteljnino, posodo, milo itd., tako da je bila mogoča ustanovitev zasilnih bolnišnic. Deželni stanovi Kranjske so pa v Ljubljani prepustili za nastanitev revežev tivolski grad. Ljubljanski lekarnarji so obljubili, da bodo dajali zdravila po polovični ceni, če bi se epidemija raširili tudi v Ljubljani. Tako je prispeval vsakdo, kar je mogel in zasebniki so oskrbovali začasne bolnišnice. Brez pomoči zasebnikov bi strašna bolezen zahtevala še mnogo več žrtev in zdravstveni predpisi bi ostali le kos papirja.

Pritlikavci na Ceylonu

Praprebivalcev tega otoka Vedov je ostalo samo še nekaj sto

Ceylon, biser vzhodne Azije, se prikaže evropskemu popotniku po več tednov trajajoči enolični vožnji skozi Sueški prekop, po Rdečem morju in Indijskem oceanu tem lepši, ker zagleda na njem prvič tropično rastlinstvo in živalstvo, tropične kraje v njihovi polni lepoti. V mirnem času so se skoraj vse v vzhodno Azijo namenjene ladje ustavljale v Colombo, ki je zasidrel po svojem pristanišču. Bila je že stara tradicija, da so se vsi evropski potniki ustavljali na Ceylonu. Colombo je okrog 11 km dolgo in 4 km široko mesto, ležeče na obali. To je zelo živahno in razgibano mesto s krasno lego. Znana je posebna njegova promenada Galle Faxe z istoimenskim hotelom. Po svetiščih slavi na Ceylonu mesto Kandy, po draguljih pa Ratnapura. Tu so našli najlepše topaze, turmaline, aquamarine, rubine in safirje. Nikjer na svetu ni takega bogastva na draguljih kakor tu.

Ceylon je pa zanimiv tudi po svojih praprebivalcih Vedih. To so pritlikavci, živeči na vzhodu otoka zlasti v pokrajini Uva. Njih število se krči, ker izumirajo. Razmeram, ki jih prinaša civilizacija, se niso mogli prilagoditi. To so bili prvotni prebivalci Ceylona in živeli so na otoku nemoteno, dokler se niso preselili iz Indije najnaprednejši svetlopolti Singalezi. Ni torej izključeno, da so Vedi prebivali na Ceylonu še ko je bil otok sestavni del Indijske celine.

V začetku sedanjega stoletja je živelo na Ceylonu komaj še okrog 1000 čistokrvnih Vedov, zdaj jih je pa samo še nekaj sto. To so v votlinah ob vznožju centralnega pogorja živeče pleme lovcev. Naselbin Vedi ne poznajo in tudi za poljedelstvo nimajo nobenega razumevanja. Dele jih v prave in naseljeniške ali trajno naseljene. Slednji so se pomešali s Singalezi in Tamili. Pravi Vedi so zelo plahi, žive v poedinih družinah in vsaka pazi strogo na to, da druga spoštuje njene lovske pravice. V svojem lovskem revirju žive od ribolova, lova in vžitnih zelišč. Ko nastopi deževna doba se zbero poedine družine ter žive skupaj v skalnatih votlinah. V tem času se tudi ženijo ter opravljajo razne druge rodbinske zadeve.

Vedi so majhni, 1.50 m merijo že zelo redki moški, ženske so pa še manjše. Oblake skoraj ne poznajo, moški nosijo samo iz trave ali ovijalk spletene pasove, ženske pa majhne predpasnike. Nakita in domačega orodja skoraj ne poznajo. Hranijo se večinoma s tičjim in opičjim mesom. Moški so izborni lokostrelci in kot takim ni težko priti do plena.

Vsi pravi Vedi žive v zakonskem življenju, toda otroci ne spadajo v očetov temveč v materin rod. Duhovno stoje na zelo nizki stopnji. Številnikov ali lastnih imen sploh ne poznajo. Verujejo v demone. Če kdo zboli začno klicati duhove, da bi pregnali bolezen. Bolezen povzročajo po njihovem mnenju zli duhovi, ki jih je treba potolažiti z žrtvami. Mrliče puščajo tam, kjer so umrli, in se dolgo ogibljejo tistega kraja, kjer trupla gnijejo. Med čščenjem demonov plešejo svoje primitivne plese.

Hud potres v Chile

Iz Chile poročajo o hudem potresu, ki je povzročil v torek skoraj enako katastrofo kakor leta 1939. Vse škode še ni mogoče pregledati in tudi število človeških žrtev še ni znano. Najbolj je trpela pokrajina 200 km severno od Santiaga. Mesto Salamanca je do polovice porušeno. Kraja Illapel in Combarbala sta tudi zelo trpela. Med potresom l. 1939 povsem porušeno in pozneje zopet izgrajeno mesto La Sierrena je bilo zopet močno poškodovano. Prvi potresni sunek je nastal opoldne in je trajal dve minuti. Drugi sunek je nastal sedem minut pozneje in je trajal tri minute. Potres so čutili na ozemlju od severnega pristaniškega mesta Iquique do Linaresa v dolžini 1200 km.

Tudi v Santiago di Chile so bila po potresu poškodovana velika poslopja. Široke razpoke so nastale v stenah palače vojnega ministrstva in morali so takoj poklicati inženjerje, da ugotove, ali bi kazalo palačo sploh podreti, ker bi se utegnila sama porušiti. Vlada je takoj poslala v prizadete kraje več letal s sanitetnim materialom. Zasebni telefonski in brzojavni promet je bil ustavljen, ker so morale biti vse proge na razpolago za nujne državne govore.

Položaj židov v Bolgariji

Izjava notranjega ministra Gabrovskega nemškemu novinarju

Bolgarski notranji minister Gabrovski je sprejel te dni sotrudnika beograjskega nemškega lista »Donau Zeitung« in mu dal obširnejšo izjavo o trenutnem stanju židovskega vprašanja v Bolgariji. Čeprav odpade od vsega prebivalstva na žide 0.7 odstotkov, je dejal minister, je bil zadnja leta židovski vpliv zlasti v gospodarskem življenju izredno velik. Nad 40% bolgarske trgovine je bilo v židovskih rokah. V mnogih gospodarskih panogah je dosegla židovska udeležba celo 90%. Dobra polovica v stari Bolgariji živečih židov ima svoje stalno bivališče v Sofiji, tako da dejansko posredno obvladuje iz prestolice vse gospodarsko življenje države.

Številčno je prihajala židovska premoč do izraza s tem, da je odpadlo na vsakega prebivalca bolgarske narodnosti 1007 levov letnih dohodkov, na vsakega žida pa 26.119. Na političnem in kulturnem polju židje sicer niso imeli tako velikega vpliva, kakor v gospodarskem življenju, vendar je bil pa tudi v tem pogledu njih posredni vpliv zelo velik. Za utrditev njihovega družabnega položaja so služili mešani zakoni. Od vseh v letu 1940. sklenjenih zakonskih zvez je bilo 30% mešanih zakonov. Z zakonom o zaščiti naroda je bil temu razvoju storjen enkrat za vselej konec. Ta zakon je radikalno uredil židovsko vprašanje. Žide je izločil iz gospodarskega, kulturnega in političnega življenja države. Končni cilj zakona je izselitev vseh židov iz Bolgarije.

Potem je minister pojasnil poedine etape protiždovske zakonodaje v Bolgariji. 23. januarja 1941 je stopil v veljavo zakon o zaščiti naroda in ta je prinesel za žide prve omejitve. Sledili so zakoni o enkratni oddaji premoženja in o pooblastilu ministrskemu svetu, da lahko seže na temelju zakona o zaščiti naroda po vseh ukrepih za likvidacijo židovskega problema. V nasprotju z nemško zakonodajo bolgarski zakoni ne poznajo kategorije polžidov, ki so v Bolgariji izenačeni s čistokrvnimi židi. Pač pa v Bolgariji ne smatrajo za žide takozvanih četrtinskih židov. Bolgarski zakoni se nanašajo tudi na vse žide tuje državljane. Žide ne morejo dobiti bolgarskega državljanstva in volitev se ne morejo udeleževati niti aktivno niti pasivno. Žid ne more biti državni ali občinski uradnik. Izvrševanje svobodnega poklica je za žide odstotno omejeno. V nasprotju z nemškim zakonom lahko sicer žide izvršujejo prosto obrt, toda število njihovih podjetij ne sme prekoračiti stanja z dne 1. maja 1941. Za žide delujoče v trgovini, industriji in obrti je predviden samo omejen kapital. V mnoge poklice židje sploh nimajo dostopa.

Sklepanje zakonskih zvez med židi in drugoverci je prepovedano. Židje ne smejo zaposlovati v svojih gospodinjstvih služinčadi bolgarske narodnosti. V šole se sprejemajo židje samo v omejenem številu. Na sofijski univerzi sploh ne smejo študirati. V vojaško službo ne smejo biti sprejeti. Prav tako ne smejo biti člani organizacij, podrejenih vojnemu ministrstvu.

Židovsko premoženje

Za ureditev židovskega vprašanja je bil ustanovljen poseben komisarijat za židovske zadeve, podrejen notranjemu ministrstvu. Njegova glavna naloga je opravljanje židovskega premoženja, ki so bile zanj tudi izdane posebne določbe. Tako židje na kmetih ne smejo imeti nobenih zemljišč in tudi v najem jih ne smejo jemati. Upravljanje židovske zemljiške posesti je v rokah komisariata, ki kontrolira tudi vse drugo imetje židov. Vse židovske vloge v denarnih zavodih so prišle pod zaporo in samo z dovoljenjem komisarijata smejo židje dvigati svoj denar iz bank. Nekatere izjeme pozna bolgarski zakon samo za žide, ki so pred 1. septembrom 1940 sklenili zakonsko zvezo z osebo bolgarske narodnosti in ki so krščeni. Gotove predpravice uživajo tudi židovski vojni invalidi, vojne vdove in vojne sirote, kakor tudi vsi židje, odlikovani z bolgarskimi odlikovanji za hrabrost. Ti ne nosijo židovske zvezde, temveč poseben znak in imajo prednost pri prošnjah za zaposlitev.

Posebna policijska ura za žide

Za vse druge žide pa veljajo naslednje določbe: Židje morajo nositi židovsko zvezdo. Policija ima pravico prepovedati jim dostop v javne lokale in ustanove. Po devetih zvečer se ne smejo več pojaviti na ulicah. Židje se smejo seliti iz enega stanovanja v drugo samo z dovoljenjem policije in komisarijata. Vse židovske organizacije so bile razpuščene. Zasebna dobrodelna društva so prevzele židovske verske občine, ki so organi komisarijata. Premoženje in dohodki židovskih občin, društev in organizacij gredo v poseben državni fond, iz katerega se vzdržujejo židovske občine. Po naredbi z dne 26. avgusta 1942 morajo židovske verske občine pripravljati izselitev iz Bolgarije.

Končno je minister izjavil, da so vsi protiždovski zakoni že stopili v veljavo in da oblasti po njih tudi postopajo. Zdaj je v ospredju likvidacija vseh židovskih podjetij. Likvidacija se nanaša na židovska podjetja, ki imajo nad 600.000 levov osnovnega kapitala. Minister je tudi naglašal, da v Bolgariji nikoli niso simpatizirali z židi in da je bolgarsko ljudstvo z odobravanjem sprejelo vse protiždovske zakone in ukrepe.

Dva hrvatska kulturna filma

Hrvatsko državno filmsko podjetje je izdelalo zanimiv kulturni film, katerega vsebino tvori nastanek in zgodovina prve hrvatske opere. Besedilo za film je napisal Milan Katić, režiral pa ga je Oktavijan Miletić.

Po pesmi nedavno umrlega hrvatskega pesnika Gjura Arnolda, ki se imenuje »Domovina«, je bil prav tako izdelan lep kulturni film. Besedilo za ta film je napisal prof. Mirko Cerovac, režiral pa ga je Sergij Tagac.

Konzum mineralne vode v Budimpešti

V Budimepšti so lani prodali 40 milijonov litrov mineralne vode, sodavice in raznih zdravilnih vod. Konzum mineralnih vod se je povečal od predlanskega leta približno za 4 milijone litrov ali 11%. Pač pa je nazadoval konzum vode iz zdravilnih vrelcev v zdravilne svrhe, in sicer za okroglih 18 odstotkov. Poraba je znašala 350.000 litrov. Tudi konzum mineralnih vod v steklenicah je nazadoval za 20 %. Isto velja za slovečo madžarsko odvajalno grenčico, ki je znašal njen konzum 215.000 litrov in je nazadoval v primeri s predlanskim letom za 16.5 %. Pač so pa popili ljudje lani v Budimpešti mnogo več kisle vode in sodavice kakor predlanskim. Sodavice je šlo lani 26.2 milijona litrov ali 14.8 % več kakor predlanskim.

Čudno naključje

Iz šlezvik-holsteinskega mesta Wilster poročajo o čudnem dogodku, ki močno spominja na moderno pravljico. Neko dekle se je prijavilo k Rdečemu križu in dodeljeno je bilo domači vojni bolnici. Nekega dne, ko je prispel nov transport ranjencev je prišla prednica z mladimi sestrami Rdečega križa pregledat bolniške sobe. Kar je opazila na nočni omarici nekega ranjenca fotografijo svoje mlade spremljevalke. Izkazalo se je, da je dotični vojak dopisoval z neznanim dekletom, ki mu je poslala na bojišče fotografijo. Ranjeni vojak je bil seveda prijetno presenečen, ko je naenkrat zagledal pred seboj mladenko, s katero je dopisoval, dokler je bil na bojišču.

Tivolski grad ima bogato zgodovino

Lastniki Podturna v zadnjih 500 letih — Nekdaj je bilo v gradu jezuitsko okrevališče

Tivolski grad ali Podturen imenujemo sedanjo stanovanjsko hišo nad glavnim tivolskim drevoredom, v osi Ulice 3. maja. Pravimo hiša, ker poslopje nima nobenih posebnih zunanjih grajskih značilnosti. Povsem preprosto je, brez stolpičev ali drugih posebnosti srednjeveških stavb. Tod vedeti moramo, da je bilo že večkrat prezidano ter je temeljito spremenilo svoje lice v zadnjem poltisočletju. Po sedanji obliki poslopja bi torej ne sodili, da ima Podturen že nad 500 let staro zgodovino. V Tivoliju navadno ne mislimo na starost in ne na zgodovino, ker se hočemo tja predvsem pomlajat. Sicer je pa Tivoli zbirališče mladine, ki živi v svojem poetičnem svetu ter se ne zanima mnogo za stvarnost, še manj pa za preteklost. Kljub temu si bomo ob tej priliki nekoliko ogledali zgodovino Podturna.

Stara listina o Podturnu

Zgodovinar Radics omenja listino nekdanje dunajske dvorne knjižnice o Podturnu. Ta dunajska knjižnica je hranila vse akte ljubljanskega jezuitskega kolegija. Ob velikem požaru v šentjakobskem okraju, ko je pogorel tudi jezuitski kolegij, so bili upepeljeni tudi izvirniki jezuitskega arhiva. Dunajska listina govori o nekdanjem jezuitskem posestvu »pod Turnom pri Rožniku«; v nji je opisana tudi kratka zgodovina Podturna. Kraj je dobil ime po stolpu, ki je stal na tivolskem hribu nad sedanjim gradom. Graščina je bila pred 500 leti last Jurija Apfaltrerja, mestnega kapetana. Kronist ni poznal podrobne zgodovine Podturna pred l. 1440. Znano je, da je tivolski stolp pogorel skupaj z gradom l. 1440, ko so Celjani oblegali Ljubljano in je niso mogli zavzeti zaradi uspešne obrambe meščanov pod vodstvom Apfaltrerja. Oblegalci so se zato maščevali nad gradom poveljnika sovražne vojske. Stolp na tivolskem hribu je bil v 13. stoletju last koroškega vojvode, ki si je izbral Ljubljano za središče svojih posesti na Kranjskem. Ko je stolp pogorel v 15. stoletju, ni bil več obnovljen, grad ob vznožju hriba je pa dobil ime po stolpu.

Podturn prešel v last jezuitov

Novo grajsko poslopje je preslo v last ljubljanskih jezuitov l. 1601. Poslopje je kupil rektor ljubljanskega jezuitskega kolegija za denar, ki ga je cesar Ferdinand daroval jezuitom. Podturen je postal jezuitsko okrevališče. Že tedaj, ko je Tivoli prešel v last jezuitov, je začel dobivati svoj sedanji značaj. Jezuiti so si pač prizadevali, da bi kraj še pridobil na svoji naravnil lepoti kot okrevališče ter da bi zemlja ne bila uporabljena v gospodarske namene. Kronist piše, da je bil kraj, ki ga zdaj imenujemo Tivoli, že tedaj zelo ljubek in prijeten. Ozadje so bili tudi že tedaj lepi gozdovi, ki so pokrivali tivolske gričevje, proti vzhodu so se pa razprostirale njive in travniki — še precej daije kakor segajo dandanes tivolski nasadi. Od gradu se je nudil lep pogled na srednjeveško mesto, ki je bilo tedaj oddaljeno skoro pol ure od Podturna, računano od jezuitskega samostana pri Sv. Jakobu. Na levem bregu Ljubljanice tedaj še ni bilo mesta.

Lastniki Podturna pred jezuiti

Kronistu ni bila povsem jasna zgodovina Podturna v času, ko je graščina prešla iz lasti Apfaltrerjev v roke drugih lastnikov in dokler je niso kupili jezuiti, in sicer do l. 1550. Pustil je nerešeno vprašanje, kako dolgo so bili Apfaltrerji lastniki Podturna. Naslednji lastnik je bil Saurau (Zerjav). Omenja pa kupno pogodbo o prodaji graščine l. 1507., ko je Podturen kupil kranjski vicedom Erazem Praunwart. Prodajalca sta bila brata Saurau, Jurij in Wolfgang, ki sta grad prevzela od svoje matere Sigune Saurau. Ugotovljeno je, da je ljubljanski meščan Gašpar Crobath leta 1484 kupil Podturen od Sigune Saurau, žene sodnika Ivana Saurau. Kupnina je znašala 200 ogrskih goldinarjev. Graščina je bila prodana tako, da si je prejšnja lastnica pridržala pravico ponovnega nakupa. Crobath je bil torej lastnik Podturna od l. 1484—1507. Potem sta sinova prejšnje lastnice uveljavila svojo pravico in prodala graščino Praunwartu.

Erazem Praunwart je bil lastnik Podturna do leta 1534. Znano je, da je Praunwart ustanovil v Tivoliju opekarno. Graščino je prodal 1. oktobra eta l.534 ljubljanskemu meščanu Antonu Küchlu. Pridržal si je pa travnik, ki je na njem stal nekdaj lazaret. Po Küchlovi smrti je prevzela graščino njegova vdova Skolastika. Po njeni smrti je posestvo podedoval sin sorodnika Antona Küchla, radovljiški meščan Valentin Küchl, in sicer leta 1557. Opekarna najbrž ni dolgo obratovala, ker je bilo zemljišče že pet 50 let prodano.

Leta 1581 je bil lastnik Podturna Gašpar Mavrič, a ni dognano, ali je graščino prevzel od Valentina Küchla neposredno ali pa je bil vmes še kdo drug lastnik. Pač pa je razvidno iz listine, da je imelo tedaj posestvo ime »pod Rožnikom« in da ni bilo tako obsežno kakor pozneje, ko je bilo v posesti jezuitov. Po smrti Gašparja Mavriča je posestvo prevzel njegov sin Adrian Mavrič v Mosperg in ga je prodal svojemu sorodniku Melhiorju Stofflu l. 1589. Stoffl je graščino prodal že l. 1590 in sicer »svojemu najdražjemu sorodniku« Melhiorju Pantaleonu, deželnemu uradniku. Novi lastnik je posvetil Podturnu precej ljubezni in prizadeval si je, da bi ga zaokrožil. Z zamenjavo je pridobil od ljubljanskega škofa l. Tavčarja njivo. Pantaleon je bil protestant in v tistih časih je bilo izdanih več odlokov naperjenih proti protestantom. Po predpisih je bila prodaja ali zamenjava zemljišča tedaj veljavna šele, ko jo je odobril nadvojvoda tedanji notranjeavstrijski regent. Pantaleon si je urejeval graščino tako skrbno, kakor da jo je hotel na večne čase prepustiti svojim naslednikom. Pozneje si je menda premislil zaradi tega, ker se tedaj protestanti niso čutili varne, pa je posestvo ponudil v nakup jezuitom. Kupčija je bila sklenjena 26. februarja 1601. Kupnina je znašala 4000 goldinarjev in je bila plačana v dveh obrokih, polovica ob sklenitvi kupne pogodbe, ostanek pa 6 marca 1603.

Nastanek Tivolija

Jezuiti so si prizadevali, da bi posestvo čimbolj zaokrožili in izboljšali. Dokupili so nekatera zemljišča, ki so spadala po svoji legi k Podturnu. Pridobili so tudi Lanthierijevo zemljišče, za kar je bilo treba izpolniti posebno težke pogoje. Lastniki tega zemljišča so zahtevali velike usluge, med temi, naj bi jezuiti dosegli oprostitev plačevanja davkov za njihove hiše v mestu. Brata Lanthierija sta prepustila jezuitom zemljišče, ki je bilo ocenjeno na 80 do 100 gld.

Podturen je opisal tudi Valvasor v svoji »Slavi«. V tistih časih je bila graščina lepo posestvo. Grad je bil obdan od drevja in že tedaj je Podturen slovel kot posebno prijeten kraj. — Jezuiti so l. 1703 povsem prenovili grad. V drugi polovici 18. stoletja je bil jezuitski red razpuščen in graščina je prešla v last kranjskih deželnih stanov. Grad je bil poslej nekaj časa letovišče ljubljanskega škofa.

Kakor rečeno, se je Podturen začel razvijati v dandanašnji Tivoli že, ko so ga prevzeli jezuiti in ga spremenili v okrevališče. Tedaj je bil zasebno okrevališče, zdaj je pa javno, saj tivolski nasadi dandanes niso zgolj lepotna, temveč tudi zdravstvena naprava. Sicer je Podturn služil raznim namenom, ko ni bil več v lasti jezuitov. Nekaj časa je bila v gradu celo vojašnica, pa tudi bolnišnica in skladišče. Leta 1851 je cesar Franc Jožef kupil graščino ter jo daroval maršalu Radetzkemu, da ga je odlikoval. Leta 1854 je graščina zopet prešla v last cesarja. l. 1864 jo je pa kupila ljubljanska mestna občina, ki se je obvezala, da zemljišč ne bo zazidala ter da bo tako ohranjena zelena površina. Proti temu načelu so prejšnje čase nekoliko grešili in tivolska površina se je malo zmanjšala, kljub temu so pa tivolski nasadi še vedno prostrani in lepo urejeni ter so ponos našega mesta; marsikatero mesto nas lahko zavida za tako lepe in velike nasade tako rekoč sredi mestnega področja.

Rumunski državni proračun

Novi rumunski državni proračun, ki je stopil v veljavo s 1. aprilom, predvideva rednih dohodkov in izdatkov 171.880 milijonov lej. Ločeno od njega znaša proračun Besarabije 5870, Bukovine pa 3900 milijonov. Proračun uprave državnih monopolov, državnih posestev itd. prikljućeni rednemu proračunu obsegajo na dohodkih in izdatkih 192.308 milijonov. Vsi javni proračuni Rumunije znašajo torej 373.958 milijonov. Lani so znašali 212.757 milijonov in so se torej povečali približno za eno tretjino dohodkov in izdatkov. V rednem proračunu znašajo redni dohodki 171.9 milijard lej izdatki pa 87.9 milijard. Dohodki rednega proračuna gredo do 56.6% na neposredne davke, 18.6% na neposredne in 19% dohodkov monopolske uprave.

V govoru po radiu je finančni minister Neagu izjavil, da skuša Rumunija kriti izdatke za vojno s sedanjimi dohodki in da bo v bodoče obremenitev iz tega naslova neznatna. Tam kjer ne zadostujejo javni dohodki, je segla država po notranjem posojilu in kreditih, ki jih je dobila od Nemčije. Finančni minister je naglašal, da država od 1. oktobra 1942 ni več segla po denarnih sredstvih Narodne banke in da se bo nadaljevala protiinflacijonistična valutna politika. Nji služi tudi izdaja blagajniških zapisov, ki so vrgli v treh mesecih 9 milijard. Plačilna bilanca Rumunije je aktivna in upravičeno je upanje, da bo lahko Rumunija po vojni svojo proizvodnjo povečala.

Samo še 500 kartelov

V predavanju na zborovanju prestavnikov nižješlezijskega gospodarstva v Breslavi je postavil predsednik njihove organizacije Kehrl tri načela, ki naj bi cloneio na njih vse delo v gospodarskih podjetjih. Prvo načelo je zahteva politike do gospodarstva, naj svojo stvoritev še poveča in pošilja na trg cenejše blago, naj se proizvodnja zboljša in poveča. V ta namen je nujno potrebno izmenjavanje izkušenj med poedinimi podjetji. Drugo načelo je načrtno osrednje vodstvo gospodarstva. Tu gre za pravilno sintezo med gospodarskim vodstvom in zasebno pobudo. Od podjetnikov je treba zahtevati sodelovanje pri vodstvu. Vedno bolj mora prihajati do veljave načelo, naj bo državi pripuščena direktiva, podjetniku pa eksekutiva. Samo tako bo mogoče sčasoma izločiti in zatreti birokratizem.

Tudi organizacija gospodarstva mora biti prilagodena novim razmeram in zahtevam. Karteli so značilen primer organizacije, ki se je že preživela. Nemčija je imela pred vojno 2200 kartelov. Na papirju sicer ti karteli obstojajo, toda večina je bila dejansko že razpuščena. Ostalo je samo še 500 kartelov, ki kolikor toliko poslujejo, pa tudi ti se bodo morali kmalu umakniti novi organizaciji gospodarstva.

Cigani na Madžarskem

Vprašanje ciganov na Madžarskem je bilo zadnje čase že večkrat predmet razmotrivanja in ukrepov. Državni zavod za ljudsko zdravje je po naročilu notranjega ministrstva poskušal s pomočjo državnih zdravnikov točno ugotoviti, koliko je na Madžarskem ciganov. Leta 1856. so jih našteli 154.000, leta 1873 pa že 272.000. Od tega leta dalje niso več imeli na razpolago točnih statističnih podatkov o ciganih. L. 1920. ko so zbirali statistične podatke o materinščini se je izkazalo, da je 5000 prebivalcev Madžarske navedlo ciganščino za svoj materini jezik.

Cigani se zelo hitro plode, na drugi strani pa vlada med njimi velika umrljivost otrok, ker so med njmi zelo razširjene razne bolezni. Če bi tega ne bilo, bi se bili cigani na Madžarskem tako razmnožili, da bi jih bilo sedaj že več milijonov. Pojem »cigan« še vedno ni točno opredeljen. Ciganov brez poklica in stalnega bivališča so našteli na Madžarskem 210.000. Najbrž jih je pa znatno več. Mnogo ciganov je bilo že večkrat kaznovanih, šolske izobrazbe večinoma nimajo in v zdravstvenem pogledu so zelo zanemarjeni. Samo približno 1 odstotek ciganov plačuje davke. Zbiranje statističnih podatkov ciganov in njihova pritegnitev k delu zadeva ob velike ovire.

Čudna rastlina smejalka

Ena najčudovitejših rastlin na svetu je v Arabiji rastoča smejalka, ki se mora zahvaliti za svoje ime čudni lastnosti. To je srednje velika rastlina s svetlorumenimi cvetovi, ki da vsak izmed njih po 2 do 3 semena. Arabci semena te rastline suše in zmeljejo ter jih porabljajo kot njuhalni tobak. Kdor vzame ščepec tega praška, začuti enak učinek, kakor če vdihava smejalni plin: mora se namreč na ves glas smejati. Krčevitemu smehu pa sledi kmalu reakcija in človek trdo zaspi.

Mastni dobički angleških delničarjev

»Daily Herald« poroča, da so imele angleške železniške družbe lani 90 milijonov, predlanskim pa 65 milijonov funtov dohodkov. Anglcška vlada je jamčila delničarjem velikih železniških družb najmanjši letni dobiček v znesku 43.5 milijona funtov 11,000.000 več, kakor so zaslužile družbe pred vojno. Delničarji so pa pokrenili akcijo, da bi dobili poleg teh 43.5 milijona od skupnega dobička še 90 milijonov.

Premog in sintetični proizvodi

Nemški inženirji so na podlagi raznih poskusov izračunali, koliko premoga se potrebuje za sintetično izdelavo raznih potrebščin. Za 1 kg sintetičnega gumija se porabi 1 kg premoga, za 1 kg umetnega usnja 1.4 kg premoga, za 1 kg papirja okrog 0.7, za 1 m sukna približno 4.5 kg, za 1 kub. met. okenskega stekla približno 50 kg, 10 opek 1.5 kg, za 1 kg sladkorja 1 kg, za 10 litrov piva 1.8 kg in za 1 kg moke okrog 0.12 kg premoga. Iz tega je razvidno kako važno vlogo igra premog v veleindustriji.

Acquistate dischi
Kupujte plošče
CETRA

Il più completo repertorio
Le più perfette incisioni
I più sicuri successi

Najpopolnejši spored
Najpopolnejši posnetki na ploščah
Najbolj zagotovljeni uspehi

Produttrice — Produkcija
S. A. CETRA — VIALE POGGIO IMPERIALE 54 — FIRENZE

Puh in perje prodaja
R. SEVER, Marijin trg 2 !

KLOBUČARNA »PAJK«
Vam strokovno osnaži, preoblika in prebarva Vaš klobuk, da izgleda kot nov. — Lastna delavnica. Zaloga klobukov — Se priporoča
RUDOLF PAJK, LJUBLJANA.
SV. PETRA CESTA 38
MIKLOŠIČEVA CESTA 12
(Nasproti hotela Union)

IZDELOVALNICA HARMONIK

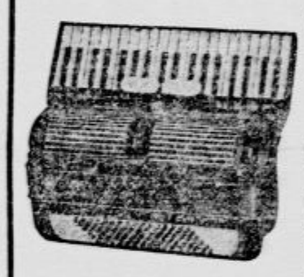

Fleiss Josip
LJUBLJANA
Bleiweisova 35
Vam nudi veliko izbiro
piano n diatoničnih harmonik

Perciò la KAWECO scorre così facilmente come una piuma sulla carta. Nelle cartolerie e nei negozi specializzati Vi mostreranno ben volentieri i vari modelli KAWECO.

Zato KAWECO pero teče s takšno lahkoto po papirju. V trgovinah s pisalnimi potrebščinami Vam bodo radi pokazali različne modele KAWECO peres

OTROŠKI VOZIČKI

globoki in športni, domače izdelave, prejšnje blago, moderne oblike; cene zmerne — dobite vedno na zalogi. Zato si jih oglejte pri nas neobvezno.

Sprejemajo se vsa popravila in barvanje; dobi se tudi nadomestna guma.

„TRIBUNA" F. LAZAR, LJUBLJANA,
KARLOVŠKA CESTA ŠTEV. 4

Naročajte „Dobro knjigo"

INSERIRAJTE V »JUTRU«

†

Po dolgi in mučni bolezni mi je umrl moj ljubljeni mož, gospod

Viljem Eberl

Pogreb bo v nedeljo, dne 18. aprila ob ½ 4. uri popoldne z žal — kapele sv. Frančiška.

Ljubljana, dne 17. aprila 1943.

Žalujoči:
ŽENA in HČERKA

ZAHVALA

Ob prerani smrti našega ljubljenega sina, dragega brata, bratranca, nečaka, gospoda

RESMAN FRANCITA
pleskarskega pomočnika

izrekamo najtoplejšo zahvalo vsem, ki so mu v težki bolezni lajšali trpljenje. Posebno zahvalo smo dolžni darovalcem prekrasnih vencev in šopkov. Prav tako topla zahvala vsem, ki so ga v tako velikem številu spremili na njegovi zadnji poti.

Ljubljana, dne 17. aprila 1943.

Žalujoča rodbina RESMAN

ZAHVALA

Za vse izraze sožalja ob smrti dragega moža, brata, svaka in strica, gospoda

JOŽEFA FONA

se iskreno zahvaljujemo. Prav posebna zahvala čč. gg. duhovnikom, primariju dr. Marinčiču, gg. zdravnikom in strežnemu osebju klinike, kakor tudi vsem darovalcem vencev in cvetja ter gg. pevcem za prekrasno petje na grobu pokojnika.

Zahvaljujemo se tudi vsem ostalim, ki so pokojniku kakorkoli lajšali trpljenje med boleznijo in v njegovih zadnjih trenutkih ter ga spremili na njegovi zadnji poti.

Ljubljana, dne 18. aprila 1943.

Žalujoča žena TONČKA
in sorodniki

ZAHVALA

Ob nenadomestljivi izgubi moje ljube soproge

HELENE CANDOLINI

izrekam tem potom najtoplejšo zahvalo vsem, ki so ji v težki dolgotrajni bolezni lajšali trpljenje.

Posebno hvalo sem dolžan g. šef.-zdravniku dr. Fr. Debevcu, g. dr. Kruhu in g. dr. B. Savinšku.

Zahvalim se tudi čč. sestram za ljubeznivo postrežbo.

Dalje se zahvalim vsem darovalcem vencev in cvetja ter vsem, ki so blago pokojnico spremili na njeni zadnji poti.

Sv. maša zadušnica bo v ponedeljek, dne 19. aprila t. l. ob 9¼ uri v stolni cerkvi.

Ljubljana, dne 16. aprila 1943.

Ing. VLADIMIR CANDOLINI
ppolkovnik v pokoju

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujemo vsem, ki so sočustvovali z nami ob prerani smrti nenadomestljivega nam očeta, soproga, brata itd., gospoda

PONEBŠEK LOJZETA
bivšega notarja v Ormožu

ga spremili od hiše žalosti v Novem mestu na železniško postajo in iz žal k zadnjemu počitku na pokopališče k Sv. Križu, predvsem pa gg. predsedniku apelacije dr. Golia Vladimirju, sodniku vseh sodišč dr. Bizjak Ivanu, predsedniku notarske zbornice dr. Kuhar Andreju, vsem v Ljubljani in Novem mestu bivajočim gg. notarjem, sodnikom, prijateljem, sošolcem in znancem.

Prav topla zahvala vsem darovalcem krasnih vencev in cvetja ter onim, ki so mesto istega darovali v dobrodelne namene.

Novo mesto, Ljubljana, dne 17. aprila 1943.

ŽALUJOČI OSTALI

Urejuje: Davorin Raviien — Izdaja za konzorcij »Jutra«: Stanko Virant — Za Narodno tiskarno d. d. kot tiskarnarja: Fran Jeran — Za inseratni del je odgovoren: Ljubomir Volčič — Vsi v Ljubljani